

ΧΡΟΝΙΚΑ זכרונות

ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΓΕΡΑΗΛΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟΜΟΣ 35ος • ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 237 • ΙΟΥΛΙΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2012 • ΤΑΜΟΥΖ - ΕΛΟΥΑ 5772

Scene by J. B. Borel, 1840, & Engr. by J. P. Borel.

Engraved by J. P. Borel.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΙΔΡΥΜΑ ΚΩΣΤΗΣ & ΕΣΘΗΤ ΓΚΑΝΗ

Η απειλή

ΤΟ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΕΛΛΑΔΟΣ δεν αναμιγνύεται σε θέματα που έχουν σχέση με την πολιτική, τα κόμματα, τις κοινωνιοκεντρικές αναζητήσεις και προτεραιότητες. Σέβεται τις αποφάσεις του ελληνικού λαού οι οποίες λαμβάνονται μέσα στα πλαίσια της λειτουργίας του δημοκρατικού πολιτεύματος. Αν έχει ταχτεί κατά της «Χρυσής Αυγής» αυτό οφείλεται στο ότι η εν λόγω οργάνωση προκα-

Οι ακουαρέλες για τον έρωτα, την κακοποίηση και τον θάνατο της εβραίας Σαρλότ Σάλομον, η οποία πέθανε έγκυος στο Λουσβιτς σε ηλικία μόλις 26 ετών.

(Στη 13η Έκθεση Documenta στο Κάσες της Γερμανίας, Μάιος 2012).

λεί φόβο τόσο για την ιδεολογία, όσο και για τη λειτουργία της. «Αίμα, τιμή, Χρυσή Αυγή» είναι το εμβληματικό επινίκιο σύνθημα της οργάνωσης. Όπως αναφέρεται σε κύριο άρθρο του περιοδικού «Σύγχρονα Θέματα» (τεύχος 116): «Εδώ, και μόνον εδώ, υπάρχει μια ρητά ναζιστική οργάνωση, με έναν αρχηγό – Φύρερ και την προσωπική του φρουρά, με ανοιχτούς λογαριασμούς με τη δικαιοσύνη και με ομάδες που υποκαθιστούν βιαίως την ανυπαρξία δημόσιας πολιτικής σε μια σειρά ζητήματα, στις γειτονιές και στα σχολεία. Ένα καθόλου ασή-

μαντο μέρος της ελληνικής κοινωνίας βρήκε σε αυτό το συγκεκριμένο μόρφωμα μια αποτελεσματική σιδερένια γροθιά, έναν αντισυστημικό εκδικητή».

ΣΤΗΝ ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΗ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ της συγκεκριμένης οργάνωσης περιέχεται ύβρις κατά της μνήμης των εκατομμυρίων ομοθρήσκων μας και των άλλων αθώων διαφόρων κατηγοριών που θανατώθηκαν από τις κακουργηματικές πράξεις των Ναζί.

ΟΣΑ ΕΧΕΙ ΕΛΕΓΞΕΙ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΡΑΦΕΙ η ιστορία του 20ού αιώνα, όσα έχει καταδικάσει ανεπιφύλακτα η παγκόσμια κοινή γνώμη, όσα θλιβερά εγκλήματα κατά των Εβραίων έχουν συγκλονίσει τον κάθε πολιτισμένο άνθρωπο, όσα οδυνηρά έχει παραδεχτεί ανενδοίαστα ο γερμανικός λαός, αγνοούνται και διαψεύδονται από τον αρχηγό των νεοναζιστών. Δεν διαψεύδονται απλώς, αλλά λοιδορούνται από τον νεοναζιστικό λόγο.

ΣΤΗΝ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ η λειτουργία της «Χρυσής Αυγής» με τις συντεταγμένες ομάδες εφόδου, τις μεθόδους που ακολουθούνται, ακόμη και την ενδυμασία στα μηχανάκια με τα μαύρα πουκάμισα κ.λπ. προσομοιάζει στη δεκαετία του '30 με την τακτική που ακολούθησαν τα Χιτλερικά Τάγματα Εφόδου ώστε διαδοχικά να φτάσει ο Ναζισμός στην εξουσία. Στο περιοδικό «Ιστορία» (τεύχος Ιουλίου 2012) περιέχεται κατατοπιστικό άρθρο του Γκ. Μάϊντα για το πώς τα Τάγματα Εφόδου, η στελέχωση των οποίων προέρχονταν από λαϊκά στρώματα από όργανο του κόμματος του Χίτλερ μεταβλήθηκαν στα εγκληματικά Ες-Ες.

ΟΛΑ ΑΥΤΑ όχι μόνον πρέπει να προβληματίζουν τον φιλελεύθερο Έλληνα πολίτη, αλλά και να

Συνέχεια στη σελ. 30

ΕΙΚΟΝΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Γιάννινα. Χαλυβογραφία C. Stanfield & E. Finden (Λονδίνο, 1832).

Από το ημερολόγιο του Ιδρύματος Ιωσήφ & Εσθήρ Γκανή.

Η ελληνική εβραιοφοβία σήμερα:

Αρνητικά στερέοτυπα και ιδεολογία

Του κ. ΑΝΔΡΕΑ ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΥ

α ξεκινήσω την αποψινή μου εισήγηση εκθέτοντας ευθύς εξαρχής το βασικότερο σημείο των όσων θα υποστηρίξω σχετικά με τις μεταμορφώσεις του αντισημιτισμού. Αν τα τελευταία σαράντα χρόνια ο βασικός μετασχηματισμός που έχει επέλθει στην ιδιοσυστασία του αντισημιτισμού εν γένει είναι μια αλλαγή στόχευσης -το σύνθημα «θάνατος στους Εβραίους» έχει αντικατασταθεί από το «θάνατος στο Ισραήλ»,¹ ο ελληνικός αντισημιτισμός παρακολουθεί πιστά αυτή την αλλαγή του ρατσιστικού αντισημιτικού παραδείγματος και, ταυτόχρονα, καταγράφει ορισμένες δικές του ιδιαίτερες.

υστυχώς, οι τελευταίες βαίνουν προς την κατεύθυνση ενίσχυσης αυτού του ρατσιστικού μίσους, έστω και αν αυτό δεν εκφράζεται πάντα με εκφοβιστικές ή και τρομοκρατικές ενέργειες σε βάρος προσώπων ή και συμβόλων της εβραϊκής κληρονομιάς. Παρ' όλα αυτά, θα πρέπει να επισημάνουμε ότι την τελευταία ιδιαίτερα τριετία έχουμε μια αιφνίδια πύκνωση τέτοιων επεισοδίων, πράγμα το οποίο θα πρέπει να μας βάζει σε ανησυχία.

Μιλώντας για αλλαγή ρατσιστικού παραδείγματος, δεν εννοώ ότι ο παλιός φυλετικός αντισημιτισμός είναι πλέον οριστικά παρελθόν. Εννοώ ότι έχει πάψει να αποτελεί το κυρίαρχο υπόδειγμα του αντιεβραϊκού ρατσισμού, χωρίς ωστόσο μια σειρά από αρνητικά στερεότυπα που αυτός έχει επεξεργασθεί (καθώς και άλλα που έχει κληρονομήσει από τον θρησκευτικό αντισημιτισμό) να έχουν εξαφανιστεί. Θα προσπαθήσουμε να δούμε με ποιον τρόπο συνεχίζουν να υπάρχουν, ανασηματοδοτημένα και να λειτουργούν σε ένα νέο ιστορικό πλαίσιο, αυτό που εγκαινιάζει η ύπαρξη και η ανάπτυξη του κράτους του Ισραήλ και η εθνική του ιδεολογία. Με άλλα λόγια, η διαπιστωνόμενη συνέχεια του ιδεολογικοποιημένου μίσους κατά των Εβραίων δεν πρέπει να μας αποκρύπτει τις βασικές τομές που αυτό έχει επιβάλει στη δημόσια εκφορά του, σε βαθμό μάλιστα που ενίοτε να περνά απαρατήρητο ή ακόμα και να γίνεται

συνειδητά αποδεκτό -θα δούμε με ποιο τρόπο- από κύκλους διανοουμένων αλλά και αγωνιστών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Νομίζω ότι ο όρος «εβραιοφοβία» περιγράφει και αποδίδει ικανοποιητικά ως έναν τουλάχιστον βαθμό αυτή την αλλαγή του αντιεβραϊκού ρατσισμού. Ο στόχος πλέον δεν είναι οι Εβραίοι ως «Σημίτες», όπως ήταν στην περίπτωση του ναζιστικού φυλετικού αντισημιτισμού. Ο τελευταίος ήταν η φυλετιστική περίοδος της εβραιοφοβίας, ενώ η «μετα-αντισημιτική» της περιόδου, αυτή που διανύουμε σήμερα, χαρακτηρίζεται από τις περισσότερο ή λιγότερο οργανωμένες προσπάθειες, συνειδητές ή και ασυνειδητές, απονομιμοποίησης του Ισραήλ, ρατσιστικοποίησης/ναζιστικοποίησης του «σιωνισμού». Αν στη φυλετιστική εβραιοφοβία ο «Εβραίος» προσδιοριζόταν ως «Ασιάτης», «Σημίτης», «Ανατολικός», αν οι εχθροί του τον εικονογραφούσαν ως εκ φύσεως «νομάδα» και «άπατρι», σήμερα η ουσιοποίηση του «Εβραίου» επιτελείται μέσω της επίκλησης του «σιωνισμού», ο οποίος, ως εθνική ιδεολογία, είναι ασφαλώς καταδικαστέος μέσα σε έναν «κόσμο χωρίς σύνορα». Έτσι, η καταδίκη του Ισραήλ και του σιωνισμού προκύπτει ως άρνηση αποδοχής, άρνηση ύπαρξης του Ισραήλ. Από την άλλη πλευρά, αυτή η άρνηση αναδιπλασιάζεται και τελειοποιείται συνδεόμενη στην ισλαμιστική αλλά και αραβική ρητο-

ρική (αλλά όχι μόνο σε αυτές) με την καταγγελία/καταδίκη αυτού του κράτους-έθνους ως εκ φύσεως αποικιοκρατικού και ιμπεριαλιστικού, αφού «άρπαξε» τη «γη των Παλαιστινίων» ή «γη ισλαμική». Και στις δύο περιπτώσεις, ο «Εβραίος» από Ανατολικός εκδυτικίζεται και, επιπλέον, ταυτίζεται με τις ΗΠΑ στον υποτιθέμενο κοινό τους αγώνα για τον «έλεγχο» του πλανήτη. Αυτή την κατασκευασμένη διασταύρωση εβραιοφοβίας και εσπεροφοβίας, τη συναντάμε τα τελευταία χρόνια υπό διάφορες μορφές προπαγανδιστικού χαρακτήρα, όπως, για παράδειγμα, στην κυριότερη από αυτές, με τη διάτupωση ο «Αμερικανο-σιωνιστικός άξονας» και οι απανωτές «συνωμοσίες» του.²

Μέσα σε ένα τέτοιο πλαίσιο απονομιμοποίησης του Ισραήλ και δαιμονοποίησης του «σιωνισμού», όπου ο αντισιωνιστής δεν είναι παρά το άλλο όνομα του αντισημίτη, δηλαδή

του σημερινού εβραϊόφοβου, θα πρέπει να δούμε και την ελληνική περίπτωση της εβραιοφοβίας των τελευταίων ετών. Αυτής δηλαδή που εκδηλώνεται με ιδιαίτερη ιδεολογική, και όχι μόνο, βιαιότητα μετά τη δεύτερη Ιντιφάντα. Εξετάζοντας ορισμένα από τα αρνητικά στερεότυπα που θέτει σε κυκλοφορία και μελετώντας τις πολιτικο-ιδεολογικές της τροπικότητες, δεν κάνουμε άλλο από το να τη συγκρίνουμε ταυτόχρονα με τον ανωτέρω κυρίαρχο εβραϊόφοβο ιδεότυπο.

Μπορούμε, νομίζω, τώρα να προχωρήσουμε σε μια αρκετά συνοπτική κριτική παρουσίαση και ανάλυση ορισμένων όψεων της πρόσφατης ελληνικής εμπειρίας, για να διαπιστώσουμε αν και με ποιο τρόπο, εβραϊόφοβα στερεότυπα, προκαταλήψεις, ακόμα και βιαιότητες, αντικατοπτρίζουν τις παρα-

πάνω μεγάλες αντιεβραϊκές αφηγήσεις. Αν και κατά πόσον υφίσταται και στον ελληνικό δημόσιο χώρο ένας ιδεολογικά συγκροτημένος εβραϊόφοβος λόγος, τόσο σε μια καθαρή μορφή, άμεσα εντοπίσιμη, όσο και σε μορφή έρπουσα, τοξικά υπαινικτική.

Ακροδεξιά εβραιοφοβία

Καταρχάς, θα πρέπει να πούμε ότι έχουμε έναν έντονο και πληθυντικό εβραϊόφοβο ακροδεξιό λόγο (από πολιτικές οργανώσεις, διανοούμενους και έντυπα του χώρου), ο οποίος σε ορισμένες περιπτώσεις έχει ναζιστική/φασιστική προέλευση (περιπτώσεις της φιλοναζιστικής πολιτικής ομάδας Χρυσή Αυγή και του φιλοναζιστή «διανοούμενου» Κώστα Πλεύρη), ή «απλώς» ακροδεξιά (εφ. *Ελεύθερος Κόσμος*, εφ. *Ελεύθερη Ώρα*, αλλά και *ΛΑΟΣ*).³ Σε ορισμένες περιπτώσεις, κυρίως σε φιλο-

ναζιστικούς κύκλους, το φυλετιστικό στοιχείο είναι παρόν (Άριοι/Σημίτες), αν και σε διαφορετικές δοσολογίες. Ο φυλετισμός αυτός ενσωματώνει αρνητικά στερεότυπα και μύθους και πάρα πολλές φορές επικοινωνεί αρμονικά με ένα χριστιανορθόδοξο αντισημιτισμό (μύθος της συνωμοσίας και της παγκόσμιας κυριαρχίας, τοκογλύφοι τραπεζίτες, θεοκτονία, παιδοκτονία). Πρωτεύουσα θέση στην ακροδεξιά εβραιοφοβία κατέχει η καταγγελία/καταδίκη του Ισραήλ, ενώ πάντα αυτός ο εβραϊόφοβος λόγος στο σύνολό του εμφανίζεται ριζωμένος σε έναν βαθύ ελληνοκεντρισμό. Νομίζω ότι η περίπτωση του Πλεύρη είναι εμβληματική για το χώρο αυτό, χωρίς όμως να εξαντλεί τον εβραϊόφοβο πλούτο του.⁴ Μια προσεκτική μελέτη της, για παράδειγμα, θα αποκάλυπτε και την ανακύκλωση

Θεσσαλονίκη, Μάιος 2010. Αντισημιτικά συνθήματα στον περιμετρικό τοίχο του εβραϊκού νεκροταφείου.

ναζιστικούς κύκλους, το φυλετιστικό στοιχείο είναι παρόν (Άριοι/Σημίτες), αν και σε διαφορετικές δοσολογίες. Ο φυλετισμός αυτός ενσωματώνει αρνητικά στερεότυπα και μύθους και πάρα πολλές φορές επικοινωνεί αρμονικά με ένα χριστιανορθόδοξο αντισημιτισμό (μύθος της συνωμοσίας και της παγκόσμιας κυριαρχίας, τοκογλύφοι τραπεζίτες, θεοκτονία, παιδοκτονία). Πρωτεύουσα θέση στην ακροδεξιά εβραιοφοβία κατέχει η καταγγελία/καταδίκη του Ισραήλ, ενώ πάντα αυτός ο εβραϊόφοβος λόγος στο σύνολό του εμφανίζεται ριζωμένος σε έναν βαθύ ελληνοκεντρισμό. Νομίζω ότι η περίπτωση του Πλεύρη είναι εμβληματική για το χώρο αυτό, χωρίς όμως να εξαντλεί τον εβραϊόφοβο πλούτο του.⁴ Μια προσεκτική μελέτη της, για παράδειγμα, θα αποκάλυπτε και την ανακύκλωση

των παραδοσιακών αντισημιτικών μύθων, εδραία δάνεια από τον ναζιστικό αντισημιτισμό, αλλά και από την εγχώρια μεταγραφή του της μεσοπολεμικής περιόδου (με έντονη την οικονομικο-θρησκευτική αντισημιτική διάσταση, που έχει εμφανή αφετηρία και έναν φρενήρη εθνοτικό εθνικισμό), όσο και της κατοχικής περιόδου 1941-1944, όπως αυτός παραδειγματικά εκφράστηκε στη Θεσσαλονίκη, τόσο στο πογκρόμ του Κάμπελ τον Ιούνιο του 1931, όσο και στον αφανισμό της εβραϊκής κοινότητας στην Κατοχή.

Αν ωστόσο ο λόγος του Κ. Πλεύρη είναι ένας λόγος-ομπρέλα, κάτω από την οποία μπορεί κάποιος να βρει κυριολεκτικά ό,τι επιθυμεί, οι διανοούμενοι πρωτεργάτες του εβραϊόφοβου ακροδεξιού λόγου, όπως αυτός επανεμφανίζεται ιδιαίτερα από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 (για παράδειγμα: Ανδρέας Δενδρινός, Γεώργιος Κ. Γεωργαλάς, Κώστας Ν. Μπαρμπής)⁵ και εμπλουτίζεται από μεταφράσεις εβραϊόφοβων δοκιμίων,⁶ οργανώνουν αυτό το λόγο γύρω από τους ακόλουθους άξονες κατηγορίας/καταγγελίας: ουσιοποίηση των Εβραίων, απόδοσή τους ως κοινότητας χαρακτήρα, λαός εκδικητικός, με εκδικητική αντίληψη για τη δικαιοσύνη, λαός που επιδιέχεται στην κολακεία και τη συκοφαντία, κατηγορία της θρησκευτικής υπεροχής, κοσμοπολίτικος παράγοντας εθνικής αποσύνθεσης, τάση προς κυριαρχία, συγκρότηση παρασκηνιακής, πλάγιας εξουσίας, κατηγορία της συνωμοσίας, έλεγχος του χρήματος, των ΜΜΕ και των τραπεζών, κατοχή των ιδίων των ΗΠΑ. Το μίσος κατά των Εβραίων, φαινόμενο το οποίο ενίοτε αναγνωρίζεται από τους εβραϊόφοβους διανοούμενους, δικαιολογείται από την αποδιδόμενη σε αυτούς δράση: οι διωγμοί τους οφείλονται στο γεγονός ότι ξεπερνούν τα όρια της κυριαρχίας, και βρίσκονται πίσω από κάθε διεθνή κρίση. Με δυο λόγια, ο εβραϊσμός φτιάχνει τους εχθρούς του,⁷ ενώ ο σιωνισμός νομιμοποιεί και θεμιτοποιεί τον αντισιωνισμό: είμαστε αντισιωνιστές όχι αντισημίτες,⁸ δηλώνουν ορισμένοι από τους πρωτεργάτες της ελληνικής ακροδεξιάς εβραϊοφοβίας. Στην από μέρους τους εδραία αντι-σιωνιστική πόζα, κυρίαρχες είναι τρεις θεματικές: η καταγγελία/καταδίκη του Ισραήλ (τόσο σε σχέση με τη μεσανατολική διαμάχη, όσο και θεω-

ρούμενο ως η κοιτίδα κάθε συνωμοσίας), η πολύμορφη αμφισβήτηση της Γενοκτονίας (με το «επιχείρημα» της «πρακτικής αδυναμίας» της ναζιστικής Γερμανίας να αφανίσει τόσο μεγάλο αριθμό Εβραίων), και ο μύθος της παγκόσμιας σιωνιστικής συνωμοσίας. Η καταγγελία του Ισραήλ κινείται σε όλη τη γνωστή κλίμακα μιας επικαιροποιημένης αναζωπύρωσης των παραδοσιακών αντισημιτικών στερεοτύπων με αποκορύφωση την αμφισβήτηση της ύπαρξής του, αποδίδοντας στους Παλαιστινίους «ιστορικά κατοχυρωμένα αποκλειστικά δικαιώματα επί της παλαιστινιακής γης».⁹

Σε ένα ανάλογο μήκος κύματος κινούνται κάποιοι άλλοι εβραϊόφοβοι «διανοούμενοι», οι οποίοι ωστόσο μέχρι ενός σημείου χρησιμοποίησαν, στον έναν ή στον άλλο βαθμό, μία «δημοκρατική» τους πολιτική προέλευση ή ένταξη. Οι περιπτώσεις του δημοσιογράφου Κυριάκου Διακογιάννη και του παραληρηματικού συγγραφέα Γιάννη Φουράκη είναι ίσως από τις πλέον εύγλωττες.¹⁰ Και οι δύο αυτοί εβραϊόφοβοι συγγραφείς, τα βιβλία των οποίων καταναλώθηκαν και συνεχίζουν να καταναλώνονται (τουλάχιστον για τον δεύτερο εξ αυτών) και από ένα «δημοκρατικό», «κεντροαριστερό» κοινό («κεντροαριστερό»: με την ιστορική έννοια που ο όρος έχει προσλάβει στη σύγχρονη ελληνική πολιτική ιστορία), συμπίπτουν τουλάχιστον τόσο στην αναπαραγωγή του μύθου της παγκόσμιας σιωνιστικής κυριαρχίας όσο και στην οπτική μέσα από την οποία διαβάζουν την ελληνική ιστορία: τα δεινά που θεωρούν ότι υπέστη ο ελληνικός λαός και το ελληνικό έθνος, τουλάχιστον από το 1897 ως σήμερα, αποδίδονται ρητά σε «εβραϊκό δάκτυλο»!

Είναι προφανές ότι ένα από τα βασικά στηρίγματα αυτού του τύπου χολερικής εβραϊοφοβίας είναι ο ελληνικός εθνικισμός. Στο πλαίσιο αυτό, νομίζουμε ότι δεν θα πρέπει να προσπεράσουμε το αντισημιτικό κήρυγμα ενός από τους ιδρυτές του ελληνικού εθνικισμού, του Περικλή Γιαννόπουλου, ένα ελληνοκεντρικό μήνυμα που χρονολογείται ήδη από τις αρχές του 20ού αιώνα (1907). Για τον πατριάρχη του ελληνικού εθνικισμού, τον Περικλή Γιαννόπουλο, ο εβραϊσμός συνιστά ειδική μορφή πνευματικο-θρησκευτικής απειλής τόσο για την ανθρωπότητα όσο και για τον ελληνισμό, για την

ταυτότητα «Ελληνας». Η «επιρροή της Ενέσεως του λυσσικού Εβραϊκού ιού» ως ιατρική μεταφορά της μείζονος πολιτισμικο-θρησκευτικής απειλής από την «ΞΕΝΗ εβραϊκή ιδέα» συνοψίζεται ως εξής:

Η από της εμφανίσεως του Εβραϊσμού θρησκομανής και μισαλλόδοξος κατάσταση των ανθρώπων, η σύριζα αντιφυσική και σύριζα ΑΝΗΘΙΚΟΣ, η κατασαπίσασα αιώνας και τον φραγκόκοσμον, είνε απόρροια του έκτοτε εμβολιασμού των Ανθρώπων με τον λυσσασμένον Εβραϊκόν ΙΟΝ ΘΕΟΜΑΝΙΑΣ. Πριν ούτε ένας Θεός ήθελε να σκοτώση τον άλλον, ούτε κανείς ήθελε να ξεπατώση όλους δια να μοναρχήση αυτός. Πριν οι άνθρωποι δεν εθεομανούσαν, όπως κάνουν έκτοτε. [...] Και έγιναν αυτά, ενώ Ηθικώς Πνευματικώς και Εκπολιτιστικώς, το Ελλ. Πνεύμα δεν είχε απολύτως τίποτα να πάρη από τον Εβραϊσμόν, ούτε κόκκον έναν από τίποτα [...]. Και επρόκειτο το δυσκολότερον και τολμηρότερον πάντων να εισαχθή εις τον Ελλ. Οργανισμόν, τον φυσιολογικώς μη δεχόμενον και μη χωνεύοντα ΞΕΝΟΝ Στοιχείον μέσα του, παρά υπό τον όρον ή της απολύτου απορροφήσεως και εξαφανίσεως ή του τελειωτικού αποδιωγμού, Στοιχείον Ξένον, έναν ΞΕΝΟΝ ΘΕΟΝ και ΘΕΟΝ ΕΒΡΑΙΟ, δυσαρεστημένον κατά του κόσμου, όλο χολή κατά των επιγείων, αγνοούντα την Ελλ. Ιδέαν, αγνοούντα την φυσικήν και ολοχαρή μας αγάπην της Ζωής[...].¹¹

Πάνω σε ένα τέτοιο έδαφος, γονιμοποιημένο από βασικές παγανιστικές αντιλήψεις απόλυτου κουλτουραλιστικού σχετικισμού μιας άποψης με τον «εβραϊσμό» θα έρθουν να δουλέψουν οι πρώτοι Έλληνες ιδεολόγοι αντισημίτες που, εγκαινιάζοντας τη δημοσίευση των «Πρωτοκόλλων», θα σπεύσουν να εξάρουν, θεματοποιώντας την, την ελληνική, αλλά και ευρύτερα «ανθρώπινη» διαφορά, από τη θεμελιακή ξενότητα, τη μισανθρωπία των Εβραίων. Έτσι, ο δρ. Αριστείδης Ανδρόνικος που το 1928 θα προλογίσει και θα δημοσιεύσει τα «Πρωτόκολλα των Σοφών της Σιών», επαναλαμβάνοντας τη διατύπωση του Τσάμπερλαιν, θα χαρακτηρίσει τους Εβραίους «ξένο λαό» και, συνοψίζοντας την αντιεβραϊκή φιλολογία αιώνων (οι Εβραίοι είναι: υπεροπτικοί, σκοτεινοί,

καταχθόνιοι, πλουτοκράτες, συνωμότες, φιλάργυροι, συνιστούν κράτος εν κράτει, μισούν αδιάλλακτα όλα τα έθνη, δεισιδαίμονες, άπληστοι, βάρβαροι, λωποδύτες, ρυπαροί), θα καταλήξει:

Εκ της μελέτης του έργου τούτου θα σχηματίση ο αναγνώστης κατά το μάλλον και ήττον μίαν σαφή ιδέα περί του ιουδαϊσμού και του απαίσιου αυτού έργου, θα διδαχθή συγχρόνως ποιος παρασκεύασεν όλας τας δυστυχίας και τα δεινά όχι μόνον της ιδικής μας φυλής, αλλά ολοκλήρου της ανθρωπότητος.¹²

Μέσα σε ένα τέτοιο άκρως ιδεολογικοποιημένο πλαίσιο, η ανεμπόδιστη κυκλοφορία και διάδοση του πλαστογραφήματος των «Πρωτοκόλλων των Σοφών της Σιών» (τόσο σε έντυπη όσο και σε ηλεκτρονική μορφή) αναπαράγει τη συνωμοσιολογικά προσανατολισμένη εβραϊόφοβη μανία των ποικίλων ακροδεξιών κύκλων που, από κοινού με την αμφισβήτηση της Γενοκτονίας των Ευρωπαίων Εβραίων από τη ναζιστική Γερμανία, οργανώνουν τον οικείο ακροδεξιό λόγο. Σύμφωνα με μια δική μας προσωπική έρευνα (καλοκαίρι 2005) σε βιβλιοπωλεία της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, κυκλοφορούσαν οι παρακάτω εννέα διαφορετικές εκδόσεις των «Πρωτοκόλλων», εκ των οποίων τουλάχιστον οι τέσσερις ήταν αρκετά πρόσφατες, ενώ οι άλλες χωρίς χρονολογία έκδοσης.¹³

- 1) *Τα μυστικά του διεθνούς σιωνισμού. Τα πρωτόκολλα των σοφών της Σιών* (βιβλίο-φωτογραφία της εποχής μας), πρόλογος, σχόλια, απόδοση στη νεοελληνική από τον Νικ. Ψαρουδάκη, εισαγ.: Roger Lambelin, β' έκδοση, χχ., σ. 135.
- 2) *«Πρωτόκολλα» των Σοφών της Σιών*, προλ.: Φώτιος Ν. Φωτιάδης (Αθήνα 1932), εισαγ.: Roger Lambelin, Βιβλιοπωλείον Νεκτάριος Παναγόπουλος, Αθήνα, χχ., σ. 135.
- 3) *«Πρωτόκολλα» των Σοφών της Σιών*. Το πλήρες κείμενο βασισμένο στην πρώτη έκδοση (1912), προλ.: Φώτιος Ν. Φωτιάδης, εισαγ.: Roger Lambelin, Δημιουργία, εκδότης Απ. Α. Χαρίσης, Αθήνα, χχ., σ. 154.
- 4) Roger Lambelin, *Τα Πρωτόκολλα των Σοφών της Σιών*, προλ.: Φώτιος Ν. Φωτιάδης, εισαγ.: Roger Lambelin, απόδοση στη δημοτική: Κώστα Χα-

τζή, επιμ. εκδοτική: Σιταρά Παναγιώτα, Μπίμπης, Θεσσαλονίκη, χχ., σ. 166.

- 5) *Τα Πρωτόκολλα των σοφών της Σιών*, απόδοση-εισαγωγικά: Ν. Β., επιμ.: Ζαφ. Λεπτάκη, Αθήνα, Αναγνωστίδης, χχ. σ. 143.
- 6) Δ. Δ. Λιακόπουλος, *Τα Πρωτόκολλα των Σοφών της Σιών. Η ανάλυση και η βήμα προς βήμα εφαρμογή τους μέχρι σήμερα* (κείμενο και ανάλυση των Πρωτοκόλλων από το 1 έως το 12), Λιακόπουλος 2002, σ. 560.
- 7) *Τα Πρωτόκολλα των Σοφών της Σιών*, μτφρ.: Ελένη Καλκάνη, προλ.: Φώτης Ν. Φωτιάδης, εισαγ.: Roger Lambelin, Δαμιανός, Αθήνα, 2002, σ. 208.
- 8) Χαράλαμπος Δ. Βασιλόπουλος, *Τα Πρωτόκολλα των Σοφών της Σιών. Τα σκοτεινά σχέδια των Σιωνιστών. Πώς εξελίσσονται σήμερα*, προλ. (ανυπόγραφος), Εκδόσεις «Ορθοδόξου Τύπου», Αθήνα, 2003, σ. 175.¹⁴
- 9) *Τα Πρωτόκολλα των Σοφών της Σιών*, μτφρ.: Ορέστης Περδικίδης, εισαγ.: Roger Lambelin, Κάκτος, Αθήνα, 2003, σ. 214.¹⁵

(Άκρο)αριστερή εβραιοφοβία και εβραιοφοβία της κοινωνίας των πολιτών

Ως προς τον μη ακροδεξιό εβραϊόφοβο λόγο, θα παραθέσω μια σειρά ενδεικτικών περιπτώσεων των τελευταίων ετών. Έτσι, στη διάρκεια των έντονων και μαζικών κινητοποιήσεων, με μεγάλη συμμετοχή της νεολαίας, και ιδιαίτερα της μαθητικής, για τον πόλεμο στο Ιράκ, θα ακουστούν στο κέντρο της Αθήνας, πλάι στα κλασικά αντιαμερικανικά-αντιιμπεριαλιστικά συνθήματα, και οι πάνδημες ιαχές: «Μπούς, Σαρόν φονιάδες των λαών», και «Βόμβες στη Βαγδάτη, βόμβες στη Ραμάλα, Μπούς, Σαρόν έρχεται κρεμάλα». Στις 27 Αυγούστου 2003 διοργανώνεται από τη ΓΣΕΕ, την ΑΔΕΔΥ και το Εργατικό Κέντρο Αθήνας, μεγάλη συναυλία στην Πλατεία Συντάγματος, για τον εορτασμό της «διεθνούς ημέρας δράσης κατά του πολέμου». Η πολυπληθής εκδήλωση ήταν ένα «αντιπολεμικό συλλαλητήριο» κατά της «κατοχής του Ιράκ από τις ΗΠΑ» και ταυτόχρονα «υπέρ του αγώνα των Παλαιστινίων». Στη διάρκεια της εκδήλωσης θα αναγνωσθεί μήνυμα του Γιάσερ Αραφάτ, ενώ εκπρόσωπος των κορυφαίων συνδικάτων που την οργάνωσαν θα διακηρύξει: «Η κα-

τοχή σημαίνει βαρβαρότητα και υποδούλωση. Στηρίζουμε τον αγώνα του ιρακινού και του παλαιστινιακού λαού για απελευθέρωση». Στο πλαίσιο αυτό, ο Μανώλης Γλέζος δεν θα διστάσει να συγκρίνει και να εξομοιώσει ρητά τον «αγώνα» του ιρακινού λαού με αυτόν του ΕΑΜ στην από τους ναζί κατεχόμενη Ελλάδα, ενώ στην πορεία που θα κλείσει το τέλος της μουσικής συναυλίας, πορεία που θα κατευθυνθεί προς την αμερικανική πρεσβεία αρχικά, για να καταλήξει σε αυτήν του Ισραήλ, θα ακουστεί και το σύνθημα: «Να τα τα μπόινγκ στο Μανχάταν, 11 Σεπτέμβρη κάθε μέρα να ταν». Αυτό που πρέπει εδώ να επισημάνουμε είναι η ταύτιση ΗΠΑ και Ισραήλ στον αντιιμπεριαλιστικό λόγο που εκφέρεται, και ο οποίος, μέσω ακριβώς αυτής της ταύτισης, κατασκευάζει το στρατόπεδο του κακού, τον «αμερικανο-σιωνιστικό άξονα». Μέσα από μια σειρά ανιστόρητων συγκρίσεων, μεταφορών και συμβολοποιήσεων, τόσο οι ΗΠΑ όσο και το Ισραήλ, υποδεικνύονται ως εχθροί ουσιαστικά των αγωνιζόμενων και αντιστεκόμενων λαών, ενώ δεν λείπει και η «χαρούμενα» διατυπωμένη συνθηματολογική κλήση προς εξόντωσή τους.

Οι επιχειρήσεις του ισραηλινού στρατού στον Λίβανο τον Δεκέμβριο του 2008 έως τον Ιανουάριο του 2009 θα δώσουν μία ακόμα ευκαιρία έξαρσης της αντισραηλινής ρητορικής. Το Ισραήλ θα χαρακτηριστεί «αιμοσταγές», ενώ διαδηλωτές στη Θεσσαλονίκη θα τοποθετήσουν στο Μνημείο του Ολοκαυτώματος φωτογραφίες νεκρών παιδιών από την Παλαιστίνη. Η θεαματική μετενσάρκωση του αντιεβραϊκού μύθου του τελετουργικού εγκλήματος, και ειδικότερα της παιδοκτονίας, βρίσκει εδώ την παραδειγματική της απεικόνιση.

Η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση του φθινοπώρου του 2008 θα δώσει την ευκαιρία μιας ενίοτε και εκρηκτικής, χωρίς ταμπού, εμφάνισης της πιο ριζοσπαστικής εβραιοφοβίας.¹⁶ Σε ραδιοφωνική εκπομπή μεγάλης ακροαματικότητας, ο Τζιμης Πανούσης θα απευθυνθεί στους Εβραίους χαρακτηρίζοντάς τους «Εβραίοι-Γουρουνια-Δολοφόνοι» (τέσσερις φορές κατά τη διάρκεια του λόγου του), εκφράζοντας με μια σειρά χυδαίων εκφράσεων το απύθμενο αντιεβραϊκό του μίσος. Θα τους ευχηθεί «κακό ψόφο νά 'χετε», «η Γά-

ζα να σας τυλίξει σαν σάβανο», «μούμιες να γίνετε ταριχευμένες και να θαφτείτε στα έγκατα των πυραμίδων που φτιάχνετε από λεφτά που μαζεύετε». Ο Πανούσης θα συνεχίσει προβαίνοντας σε μια ιστορική αναλογία ανάμεσα στα τρία πάγια επαγγέλματα που θεωρεί ότι έκαναν οι Εβραίοι την εποχή της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας και σε αυτά που εξακολουθούν μέχρι σήμερα να κάνουν. Έτσι, σύμφωνα με τον ίδιο:

Από αρχαιοτάτων χρόνων [...], επί Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας [...], επιτρέπεται διά νόμου στους Εβραίους της εποχής να κάνουν μόνο τρία επαγγέλματα [...], σαράφηδες στο δρόμο [...], κλόουν και ηθοποιοί στο δρόμο [...], να μαζεύουν σκουπίδια στους δρόμους. Ότι ακριβώς κάνουν και σήμερα.

Σπεύδει, μάλιστα, αμέσως να διευκρινίσει σε τι συνίστανται οι τρεις τωρινές τους δραστηριότητες λέγοντας ότι σήμερα οι Εβραίοι, πρώτον και κατ' αντιστοιχία με τους παλιούς σαράφηδες, «ελέγχουν όλες τις τράπεζες της αμερικανικής αυτοκρατορίας», δεύτερον και κατ' αναλογία με τους τέως ηθοποιούς και κλόουν, «ελέγχουν όλο το σόου μπίζ» και, τρίτον και κατ' απόλυτη, κατ' αυτόν, συμφωνία με την πρότερη συλλογή σκουπιδιών, «έχουν στην ιδιοκτησία τους τα μουσεία». Οι χαρακτηρισμοί θα πολλαπλασιασθούν: «τοκογλύφοι, τσιρκολάνοι και σκουπιδιάρηδες». Συμπληρωματικά, θα τους προσάψει ακόμα την κατηγορία ότι τα τελευταία χρόνια ασκούν και ένα ακόμα προσοδofόρο επάγγελμα: «αυτό του επαγγελματία δολοφόνου των παιδιών και των γυναικών με μαντίλες». Και θα διευκρινίσει ότι μετά τον πόλεμο στην Παλαιστίνη οι Εβραίοι:

έχουν κατσωκωθεί σε ένα μικρό μέρος της [...], αλλά χρόνο με το χρόνο ο σιωνιστικός μεταστατικός καρκίνος καταβροχθίζει τα πάντα γύρω του και τρέφεται με βομβαρδισμένες σάρκες μικρών παιδιών [...].

Το παραλήρημα του Πανούση ολοκληρώνεται με την ευχή να εκλείψει η συγκεκριμένη «φυλή» και κάτι τέτοιο είναι πεπεισμένος ότι θα συμβεί, γιατί όπως χαρακτηριστικά σημειώνει:

οι εβραϊκές οικογένειες κάνουν ένα με δύο παιδιά, ενώ οι μουσουλμάνοι οκτώ με δώδεκα.

Η περιπέτεια του λεγόμενου «στολίσκου της ελευθερίας» στις αρχές Ιουνίου του 2010 για το «σπάσιμο του αποκλεισμού της Γάζας» ξαναδίνει την αφορμή για μια νέα έξαρση των εβραϊόφοβων παθών. Και στην περίπτωση αυτή, όπως και σε πολλές άλλες, ο ρόλος των τηλεοπτικών μέσων ενημέρωσης διαδραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο. Οι στιγμιαίες τηλεοπτικές εντυπώσεις λειτουργούν αποφασιστικά ως προς την πρόσληψη του γεγονότος, ορίζοντας με μονοσήμαντο τρόπο τα θυμικά πλαίσια της υποδοχής του. Πέρα ωστόσο από τις πανίσχυρες τέτοιες εικόνες που λειτουργούν εξ αντικειμένου μέσα σε ένα πλαίσιο μιντιακού-πολιτισμικού πολέμου κατά του Ισραήλ, υπάρχει και ένας έντυπος αριστερός λόγος που συναγωνίζεται ευθέως τον πιο σκληρό ακροδεξιό λόγο σε εβραϊόφοβο μένος, ανακυκλώνοντας θεμελιώδη αντισημιτικά επιχειρήματα (με τους μύθους της θεοκτονίας και της παιδοκτονίας σε πρώτο πλάνο).¹⁷

Σε αθηναϊκή προοδευτική εφημερίδα, σχετικά πάντα με αφορμή το ζήτημα του «στολίσκου της ελευθερίας» (καλοκαίρι 2010), διαβάζουμε από την πένα ενός σκιτσογράφου:

Το Ισραήλ έχει μετατρέψει τη Γάζα σε Στρατόπεδο Συγκέντρωσης. Χτίζει στη Δυτική Όχθη το νέο Τείχος του Αίσχους. Το Απαρτχάιντ της εποχής μας. Δολοφονεί συστηματικά αμάχους [...]. «Αποενοχοποιημένοι» φέρονται σήμερα οι Ισραηλινοί χειρότερα από τους Ναζί διώκτες τους. Η Γάζα και τα κατεχόμενα ζουν μια διαρκή «νύχτα των κρυστάλλων» που κρατάει χρόνια τώρα.

Η ρατσιστικοποίηση και ναζιστικοποίηση του Ισραήλ, η ενοχοποίηση των Ισραηλινών και η εγκληματοποίηση του «σιωνισμού» φαίνεται να αποτελεί ένα κοινό τόπο σε μεγάλο μέρος αυτού που αποκαλούμε διαμορφωτές της κοινής γνώμης. Όπως χαρακτηριστικά περιγράφει εβδομαδιαία αριστερή αθηναϊκή εφημερίδα τις διαδηλώσεις καταδίκης της παρεμπόδισης του εν λόγω «στολίσκου» που ακολούθησαν στην πρωτεύουσα:

Στην Αθήνα πάνω από 8.000 πολίτες ήρθαν αντιμέτωποι με την «προληπτική» καταστολή της αστυνομίας, που κατ' εντολή της κυβέρνησης, υπερασπίστηκε την, από καιρό χαμένη, τιμή της ισραηλινής πρεσβείας. Παρά το όργιο καταστο-

λής, η πορεία κινήθηκε με συνθήματα καταγγελίας των σιωνιστών φονιάδων, των συνενόχων υπερατλαντικών τους και της ελληνικής κυβέρνησης, προς την αμερικανική πρεσβεία.

Ο «Αμερικανο-σιωνιστικός άξονας» ακόμα μια φορά δαιμονικά παρών.

Ας επιτραπεί η σύντομη επίκληση ορισμένων ακόμα περιπτώσεων, που η καθεμιά με τον τρόπο της αναγνωρίζεται στο πάνθεον της συνωμοσιολογικής ισραηλοφοβίας και εβραιοφοβίας, προσαρτώντας διάφορα εβραϊόφοβα στερεότυπα. Πρόκειται, τη φορά αυτή, για περιπτώσεις που συνδέονται άμεσα με προβλήματα της τρέχουσας ελληνικής πολιτικής, με το λεγόμενο Μνημόνιο.

ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΠΡΩΤΗ. Η έλευση του Ντομινίκ Στρος - Καν στην Ελλάδα τον Δεκέμβριο του 2010 θα αντιμετωπισθεί ως εξής σε σχετικό ρεπορτάζ μεγάλης αθηναϊκής εφημερίδας:

Παλιός κομμουνιστάκος και προεδρεύων της Λέσχης Μπίλντερμπεργκ φέτος, ο Ντομινίκ Στρος-Καν επισκέφθηκε την Αθήνα με την ιδιότητα του γενικού διευθυντή του ΔΝΤ για να ξεκαθαρίσει ένα πράγμα: η Ελλάδα θα πληρώσει μέχρι δεκάρας ό,τι δανείστηκε από τους Σάιλοκ της υφηλίου. Η αναφορά στο δυσώνυμο σεξπηρικό ήρωα δεν εμπεριέχει νύξη για το θρήσκευμα του κ. Στρος-Καν. Αντίθετα, προσφέρεται για να τροφοδοτήσει τη μελαγχολική σκέψη ότι για τους αιμοβόρους δανειστές, που ζητούν τις σάρκες μας για τόκο, δεν βρέθηκε Δικαστής που θα τους απαγόρευε να χύσουν αίμα!

ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΔΕΥΤΕΡΗ. Για τον Μίκη Θεοδωράκη, ο Έλληνας πρωθυπουργός, για να μπορέσει η Ελλάδα να δανειστεί, συμμαχισε πολιτικά και στρατιωτικά με τις ΗΠΑ και το Ισραήλ και πούλησε την ψυχή της Ελλάδας στις ΗΠΑ, το Ισραήλ και το αμερικανοεβραϊκό λόμπυ που κατέχουν το 80% του παγκόσμιου πλούτου.

ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΡΙΤΗ. Οι γνωστές δηλώσεις του Μητροπολίτη Πειραιώς Σεραφείμ, σύμφωνα με τις οποίες «ο Αδόλφος Χίτλερ όργανο του παγκόσμιου σιωνισμού ήταν και χρηματοδοτήθηκε από την περίφημη οικογένεια Ρότσιλντ [...]», δηλώσεις που έγιναν στις 20.12.2010 στον τηλεοπτικό σταθμό Mega Channel. Επιχειρώντας να «ανασκευάσει» εν μέρει

τα λεχθέντα, ο Σεραφείμ θα επανέλθει επί του θέματος μετά τον σχετικό θόρυβο που δημιουργήθηκε, αναφέροντας μεταξύ άλλων ότι αγαπά τον εβραϊκό λαό, στόχος του ήταν η «Σιωνιστική εκτροπή από τον αληθή Ιουδαϊσμό», γιατί, όπως χαρακτηριστικά θα επισημάνει:

Η θεολογία των Σιωνιστών ηγετών με την σφοδράν επιθυμία τους για την πραγμάτωση του ονείρου της παγκόσμιας εξουσίας και ηγεσίας διεστράφη από τον θεϊσμόν της Παλαιάς Διαθήκης των Προφητών και των Δικαίων, εις Εωσφορισμόν και Σατανισμόν [...].¹⁸

Εντελώς πρόσφατα, πριν από λίγους μήνες, με αφορμή τη νέα αποτυχημένη αποστολή του λεγόμενου «Στόλου της Ελευθερίας» και την εμπλοκή των ελληνικών αρχών (καλοκαίρι 2011), η στάση της ελληνικής κυβέρνησης θα χαρακτηριστεί από αριστεριστικούς κύκλους «φερέφωνο της ισραηλινής πολιτικής», «δουλικός υπηρέτης του Ισραήλ και των ΗΠΑ», το δε υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, «υπουργείο Προστασίας των Σιωνιστών», ενώ αριστερός δημοσιογράφος θα κατηγορήσει συναδέλφους του ότι αναπαράγουν τα επιχειρήματα της ισραηλινής κυβέρνησης.

Τέλος, πριν από λίγες μόνο μέρες (φθινόπωρο 2011), η τραγουδίστρια Χάρης Αλεξίου θα καταγγελθεί δημόσια από μία αριστεριστική παλαιστινιόφιλη ομάδα γιατί έσπασε το «πολιτιστικό μπουκοτάζ» του Ισραήλ με την απόφαση της να δώσει μια συναυλία στην Καισαρεία, «σύμβολο του ισραηλινού απαρτχάιντ». Αξίζει να συγκρατήσουμε από αυτή τη δημόσια καταγγελία κατά της τραγουδίστριας ότι το Ισραήλ χαρακτηρίζεται ρητά ως «ιστορική Παλαιστίνη», σαφέστατος υπαινιγμός άρνησης ύπαρξης του κράτους του Ισραήλ.

Ακροδεξιά και (ακρο)αριστερή εβραιοφοβία: συγκλίσεις και αποκλίσεις

Μπορούμε, νομίζω, τώρα να επιχειρήσουμε να σκεφθούμε την εσωτερική άρθρωση των πολιτικών, ιδεολογικών και πολιτισμικών λόγων όλων αυτών των ενδεικτικών παραδειγμάτων τα οποία, παρά τις διαφορετικές τους αφετηρίες, εκβάλλουν τελικά στον αντιεβραϊκό ρατσισμό, ο οποίος παρουσιάζεται πολλές φορές ως ισραηλοφοβία.

1. Η αρνητική ουσιοποίηση του Ισραήλ συναντάται σε ένα πλήθος πολιτικών και ιδεολογικών λόγων, αλλά και πολιτισμικών αναπαραστάσεων, καταρχάς προερχόμενων από την ακροδεξιά (ναζιστική ή μη), αλλά και με διαφορετικό τρόπο από μερίδες της ακροαριστεράς.

Ο ακροδεξιός λόγος κλίνει, στο πλαίσιο αυτό, να κατασκευάζει την εικόνα του Εβραίου ως απειλητική εθνότητα, και να αποδίδει στον σιωνισμό δαιμονικές και μιαρές ιδιότητες, ενώ ο ακροαριστερός εμφανίζεται πιο πολιτικοποιημένος, αγκιστρώνεται σε μια παραπλανητική ανάγνωση των ιστορικοπολιτικών εξελίξεων και της συγκυρίας. Σχεδόν πάντα, ο ακροαριστερός εβραϊόφοβος λόγος ουσιοποιεί και δαιμονοποιεί τον σιωνισμό, τον οποίο και ταυτίζει με ρατσισμό, ιμπεριαλισμό και αποικιοκρατία, στοιχεία τα οποία δεν λείπουν βέβαια, όπως είδαμε, από τον αντίστοιχο ακροδεξιό, αλλά που ερμηνεύονται από αυτόν ως απορρέοντα από τη «φυσιολογία», από το «χαρακτήρα» ενός λαού. Η ακροαριστερή εβραϊοφοβία συνοψίζεται στη διατύπωση: «είμαι αντισιωνιστής, όχι αντισημίτης» (ιδεολογικό σύνθημα, βέβαια, που δεν αφήνει καθόλου αδιάφορο ένα μέρος της ακροδεξιάς εβραϊοφοβίας). Αλλά, αν ο αντισιωνισμός εξισώνεται με τον ρατσισμό, τότε ο αντισιωνιστής μπορεί να εξισωθεί με τον αντιρατσιστή. Με το απατηλό ένδυμα του αντιρατσισμού, η σύγχρονη αριστερή εβραϊοφοβία αποτελεί σήμερα τον μόνο ανεκτό και σεβαστό ρατσισμό στον δημόσιο χώρο. Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, και οι δύο ρατσιστικοί λόγοι, ακροδεξιός και ακροαριστερός, συμπίπτουν στην απροϋπόθετη, διαρκή, και μονομερή καταγγελία του Ισραήλ για τις εξελίξεις στη Μέση Ανατολή. Την ίδια στιγμή που η ακροαριστερή εβραϊοφοβία, με δημόσιες πρωτοβουλίες της, προτρέπει σε πολύμορφο μπούκοτάζ του Ισραήλ, εμπορικό, εκπαιδευτικό, πολιτισμικό.

2. Σπάνια θα συναντήσει κάποιος στον ακροαριστερό λόγο σαφή στοιχεία «αρνητισμού», μια ρητή δηλαδή αμφισβήτηση της Shoah, της Γενοκτονίας των Ευρωπαίων Εβραίων από τη ναζιστική Γερμανία, πράγμα που αποτελεί σε πολύ μεγάλο βαθμό έναν κοινό τόπο στον ακροδεξιό λόγο. Εντούτοις, σε μεγάλο μέρος της ακροαριστερής ρητορικής παρουσιάζεται το φαινόμενο μιας σοβαρής «πολιτικής

ενόχλησης» από μια υποτιθέμενη «κατάχρηση» της Γενοκτονίας από την ισραηλινή πολιτική. Στο πλαίσιο αυτό, μερίδα του ακροαριστερού λόγου (που σε ορισμένες περιπτώσεις επεκτείνεται και στις παρυφές του αριστερού λόγου, ή και εκείνου του δημόσιου λόγου που εκφέρεται από αντιιμπεριαλιστές δημοσιολόγους, κ.λπ., της λεγόμενης δημοκρατικής παράταξης) υπερασπίζεται, στο όνομα της ελευθερίας της έκφρασης και της έρευνας, το «έργο» ψευδοϊστορικών, που με τον έναν ή τον άλλο τρόπο θέτουν σε αμφισβήτηση τη Γενοκτονία. Πρόκειται για μια σύμπλευση με το φαινόμενο του ιστορικού αναθεωρητισμού, που σε καμία περίπτωση δεν λείπει βέβαια από την ακροδεξιά φαρέτρα.

3. Είναι στο πλαίσιο αυτό που το Ισραήλ, ενίοτε και ο ισραηλινός λαός κατηγορούνται από τον ακροαριστερό λόγο ότι από «θύματα» έγιναν «θύτες», εφαρμόζουν δηλαδή στους Παλαιστίνιους ό,τι αυτοί υπέστησαν από τον ναζισμό. Μια κατηγορία η οποία δεν απουσιάζει από εκείνο το μικρό τμήμα του ακροδεξιού λόγου που αποδέχεται, με «υποσημειώσεις», τη Γενοκτονία. Εδώ, στον ακροαριστερό λόγο, κεντρική είναι η θέση που κατέχει η καταγγελία της «παλαιστινιοκτονίας», την οποία πολλές φορές τη συνοδεύει ο όρος «εθνοκάθαρση». Η αριστερή εξίσωση του σιωνισμού με απαρτχάιντ, ρατσισμό και ναζισμό οφείλει σε αυτό το πολεμικό αμάλγαμα πολύ μεγάλο μέρος της λειτουργικότητάς της. Σε αυτό ιδιαίτερα το σημείο είναι που διαπρέπει ο εβραϊόφοβος ακροαριστερός λόγος, για τον οποίο η απροϋπόθετη παλαιστινιοφιλία, που τείνει πλέον να αναγνωρίζεται σε μια νεόκοπη ιδεολογία, τον «παλαιστινισμό», συνιστά εδραίο στοιχείο της ύπαρξής του.

4. Σε αυτά τα συμφραζόμενα της ισραηλο-παλαιστινιακής σύγκρουσης αναδύεται, επίσης, και η περιπαιδοκτονίας κατηγορία κατά του Ισραήλ, ειδικότερα κατά του ισραηλινού στρατού. Η εν λόγω κατηγορία, η οποία αποτελεί επικαιρική εκδοχή ενός από τους βασικότερους αντιεβραϊκούς μύθους, του μύθου του τελετουργικού φόνου ή τελετουργικού εγκλήματος, υποστηρίζει ότι το Ισραήλ με εκούσιο και συστηματικό τρόπο προβαίνει σε επιθέσεις κατά άμαχων και κυρίως κατά παιδιών. Φωτογραφίες με δολοφονημένα παιδιά κατακλύζουν

αρκετές φορές το Διαδίκτυο (και όχι μόνο), αποτελώντας μέρος ενός μιντιακού πολέμου χωρίς σύνορα κατά του «Μικρού Σατανά». Στον εβραϊόφοβο ακροδεξιό λόγο, αυτή η καταγγελία παραπέμπει συχνά σε μια μη φυσιολογικότητα του ισραηλινού λαού, σε μια ριζική διαφορά των Εβραίων σε σχέση με όλους τους άλλους λαούς, παραπέμπει δηλαδή ευθέως στον απανθρωπισμό τους, ενώ στην ακροαριστερή εβραϊοφοβία η εργαλειώδης χρήση αυτών των εικόνων θέλει να δείξει την εγκληματική και αντιδραστική φύση του σιωνισμού.

5. Και οι δύο ρατσιστικοί εβραϊόφοβοι λόγοι, ακροδεξιός και ακροαριστερός, συμπίπτουν, ο καθένας με τον τρόπο του, σε μια συνωμοσιολογική θεώρηση των σημερινών εξελίξεων, που τις θεωρεί προϊόν μιας συνωμοτικής παγκοσμιοποίησης ελεγχόμενης από σιωνιστικά λόμπυ και από τις ΗΠΑ, από τον αμερικανο-σιωνιστικό άξονα. Πίσω από την καταγγελία του μπορούμε να δούμε τη μετενσάρκωση των «Πρωτοκόλλων των Σοφών της Σιών», την απόδοση στον ουσιοποιημένο Εβραίο και στο Ισραήλ βούληση για έλεγχο των πλανητικών εξελίξεων, βούληση για κυριαρχία. Η θεωρία της συνωμοσίας βρίσκεται με διάφορους τρόπους στην ημερήσια διάταξη, αποτελεί το κλειδί ερμηνείας της ιστορίας. Ο ακροδεξιός λόγος, βέβαια, εμπνέεται πολλές φορές ευθέως από τα «Πρωτόκολλα», τέτοιες ρητές αναφορές σπανίζουν από τον ακροαριστερό λόγο. Ωστόσο, ο ακροαριστερός λόγος εκτιμώντας ότι θα πρέπει πάντα να θέτουμε το ερώτημα «ποιος ωφελείται από τις εξελίξεις;» (π.χ. στον πόλεμο του Ιράκ, και απαντώντας: το Ισραήλ) κυριολεκτικά κολυμπάει μέσα σε μια εβραϊόφοβη και ισραηλόφοβη συνωμοσιολογία.

6. Ο αντιεβραϊκός ακροδεξιός ρατσισμός διαδηλώνει το μίσος του κατά των Εβραίων πλουτοκρατών, των Εβραίων τραπεζιτών, οι οποίοι ευθύνονται για τη σημερινή παγκόσμια οικονομική κρίση. Η καταγγελία της κυριαρχίας των τραπεζών και των τραπεζιτών συνοδεύεται συχνά από αυτές των τοκογλύφων, μάλιστα των Εβραίων τοκογλύφων. Η συχνότητα της καταγγελίας διαπιστώνεται στον ακροδεξιό λόγο, ενώ δεν απουσιάζει και από τον ακροαριστερό.

Η ελληνική ιδιαιτερότητα

Αν σε αυτά τα έξι σημεία θα μπορούσαμε να συνοψίσουμε τη σημερινή ελληνική εβραϊοφοβία, αυτά τα σημεία δεν παρουσιάζουν ωστόσο κάποια αξιοσημείωτη ποιοτική/θεματολογική διαφορά, αν τα δούμε σε συγκριτική κλίμακα, αν δηλαδή θεωρήσουμε την ατζέντα της ελληνικής περίπτωσης με βάση έναν ευρωπαϊκό ιδεότυπο. Παρ' όλα αυτά, θα ήταν μείζον αναλυτικό αλλά και πολιτικό σφάλμα να συμπεράνουμε εξ αυτού ότι η ελληνική εβραϊοφοβία αναπαύεται στην «κόσμια» εκδοχή της ευρωπαϊκής (η οποία, ως το σημειώσαμε, παρουσιάζει αρκετές φορές και μια πολύ πιο βίαιη όψη από την ελληνική). Και θα ήταν σφάλμα, γιατί θα άφηνε χωρίς απόπειρα απάντησης μια σειρά από ερωτήματα του τύπου: πώς γίνεται η ελληνική Δικαιοσύνη να αθώνει έναν φιλοναζιστή, όπως ο Κ. Πλεύρης για πρόδηλα εβραϊόφοβα παραληρήματα που καλούν σε διωγμό και εξόντωση; Πώς γίνεται ένα μη ευκαταφρόνητο τμήμα της ελληνικής ορθόδοξης Εκκλησίας να διακηρύσσει δημοσίως την εβραϊοφοβία της; Πώς γίνεται ένας εβραϊόφοβος ακροαριστερός αλλά και αριστερός λόγος να εκφέρεται κατ' επανάληψη και μάλιστα από κατεστημένους, από προβεβλημένους διανοούμενους, καλλιτέχνες και δημοσιογράφους; Πώς γίνεται έντυπα αλλά και ηλεκτρονικά ΜΜΕ, «έγκυρα» κατά τα λοιπά, να κατακλύζονται από έναν εβραϊόφοβο λόγο, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις έξαρσης της μεσανατολικής διαμάχης (αλλά και όχι μόνο); Σε αυτά τα ερωτήματα θα πρέπει να προστεθεί και ένα άλλο, το σημαντικότερο ίσως: πώς γίνεται να συμβαίνουν όλα αυτά και να μην υπάρχει καμία δημόσια αντίδραση καταδίκης αυτών των φαινομένων ουσιαστικά από έναν επίσημο φορέα; Με άλλα λόγια, πώς γίνεται η εβραϊοφοβία να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του δημόσιου λόγου, αν θέλετε της κυρίαρχης ιδεολογίας, απολαμβάνοντας μια πρωτοφανή, μια διαπολιτική ασυλία;

Τα ερωτήματα αυτά μας βοηθούν, νομίζω, να καταγράψουμε τις αποκλίσεις της ελληνικής περίπτωσης, της ελληνικής εβραϊοφοβίας ιδιαιτερότητας. Θα την συνοψίζα στα εξής σημεία:

A Στην Ελλάδα, σε αντίθεση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, διαδηλώνεται με κάθε επισήμότητα, χω-

ρίς κανένα ταμπού, μια ιδεολογική εβραιοφοβία, η βάση της οποίας είναι ένα τμήμα της ελληνικής Ορθόδοξης. Η Ορθόδοξη εβραιοφοβία είναι ένας πολύ σημαντικός παράγοντας που κρατά σε εγρήγορση μέσα στο λαϊκό φαντασιακό, παραδοσιακά αρνητικούς μύθους και στερεότυπα για τους Εβραίους, με κυριότερους αυτούς της θεοκτονίας αλλά και της εβραϊκής συνωμοσίας. Επιπλέον, αυτή η μορφή εβραιοφοβίας βρίσκεται σε διαρκή επικοινωνία και αλληλοτροφοδότηση με μέρος τουλάχιστον της πολιτικής εβραιοφοβίας, όπως αυτή εκδηλώνεται από τον ακροδεξιό εβραϊόφοβο λόγο.

Β Στην Ελλάδα, σε αντίθεση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, υπάρχει μία θεσμική εβραιοφοβία, μία κρατική εβραιοφοβία. Όχι με την έννοια ενός θεσμικού οπλοστασίου στιγματισμού, αποκλεισμού και διώξεων κατά των Εβραίων, αλλά με την έννοια ενός εβραϊόφοβου θεσμικού πνεύματος, μιας θεσμικής επιτρεπτικότητας στην εβραιοφοβία, μιας απόλυτης ανοχής εκ μέρους του κράτους στην ιδεολογική εβραιοφοβία. Μόνον έτσι μπορούμε να κατανοήσουμε τη σκανδαλώδη αθώωση Πλεύρη. Η αθώωση Πλεύρη είναι το αποτέλεσμα της ιδεολογικής διάβρωσης των κρατικών θεσμών από την ανεμπόδιστη κυκλοφορία και κυριαρχία της εβραιοφοβίας.

Γ Στην Ελλάδα, σε αντίθεση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, έχουμε μια εβραιοφοβία που αναβλύζει από την κοινωνία των πολιτών. Ένα πλήθος συνδικαλιστικών οργανώσεων, αλλά και φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης, για παράδειγμα, είναι έτοιμο «σαν από καιρό» να κινητοποιηθεί κατά του Ισραήλ, ιδιαίτερα σε περιόδους έξαρσης της μεσανατολικής σύγκρουσης, υιοθετώντας πολλά από τα αντιδραστικά κλισέ του αντιεβραϊκού μίσους και της ισραηλοφοβίας.

Δ Στην Ελλάδα, σε αντίθεση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, έχουμε μια εβραιοφοβία των ελίτ, πολιτικών και διανοητικών. Ένα μέρος από αυτές τις διανοητικές ελίτ πρωτοστατούν τις περισσότερες φορές στην εκφορά του μίσους κατά του Ισραήλ, ο λόγος τους είναι απόλυτα θεμιτοποιημένος, υπεράνω κάθε κριτικής. Όσο για τις πρώτες, τις πολιτικές ελίτ, ένα μεγάλο μέρος τους δεν φαίνεται να έχει κάποιον ιδιαίτερο λόγο να εμπλακεί σε έναν συνεπή αγώνα κατά της εβραιοφοβίας, από τη στιγμή που αυτός όχι μόνον δεν προσφέρεται για εκλογικοπολιτική εκμε-

τάλλευση, αλλά κινδυνεύει βασίμως να αποδειχθεί και μοιραίος σε πολιτικό κόστος. Το αποδεικνύουν οι πρόσφατες κατηγορίες κατά της κυβέρνησης του Γ. Παπανδρέου λόγω της σύναψης φιλικών σχέσεων με το Ισραήλ και της ελληνικής εμπλοκής στη λεγόμενη αποστολή «Ένα Καράβι για τη Γάζα» (καλοκαίρι 2011). Αφήνω κατά μέρος τον παράγοντα μιας πιθανής, μερικής ή και ολικής, προσχώρησης αυτών των ελίτ στην εβραϊόφοβη ιδεολογία.

Ο ι τέσσερις αυτοί λόγοι μπορούν να μας βοηθήσουν να κατανοήσουμε την εβραϊόφοβη ελληνική ιδιαιτερότητα, ωστόσο δεν μας εξηγούν με επάρκεια τις βαθύτερες αιτίες της. Με άλλα λόγια, δεν μας εξηγούν πώς παράγεται ό,τι εμφανίζεται ως αδιαφορία και επιτρεπτικότητα στην εκφορά του ρατσιστικού μίσους κατά των Εβραίων και του Ισραήλ, δεν μας εξηγούν, δηλαδή, την ελληνική διαφορά σε σχέση με την ευρωπαϊκή κανονικότητα.

Η ελληνική εβραιοφοβία εδράζεται πάνω σε μια εθνικιστική παράδοση, σε αυτήν της «ελληνικής κληρονομιάς», η οποία παρουσιάζεται, από τους προπαγανδιστές της, σε εγγενή και διαρκή σύγκρουση με μια διαβολοποιημένη εβραϊκή ταυτότητα. Η ελκτική δύναμη αυτής της ελληνοκεντρικής εβραιοφοβίας ξεπερνά κατά πολύ την *stricto sensu* ακροδεξιά της προέλευση: μέσα από την Ορθόδοξη ιδεολογική νομιμοποίησή της, και σε συνδυασμό με μια επίκαιρη επικέντρωσή της προς ό,τι αυτή εκλαμβάνει ως εξωτερικές απειλές κατά των εθνικών συμφερόντων, συμμετέχει στον σκληρό πυρήνα της νεοελληνικής πολιτικής κουλτούρας εν γένει, η οποία ουσιαστικά κολυμπάει μέσα σε ένα πανεχθριστικό φαντασιακό και, συνεπώς, διέπεται από μανιχαϊστικά σχήματα πρόσληψης της ετερότητας, προβάλλοντας ταυτόχρονα μια δομική θα λέγαμε συνωμοσιολογία ως προς την πρόσληψη των διακυβευμάτων που την αφορούν. Παρά τα όποια θετικά βήματα εκσυγχρονισμού έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια προς την υπέρβαση αυτού του διάχυτου μανιχαϊστικού πνεύματος, ένας ορισμένος ελληνικός εθνικισμός, πολιτισμικά συγκροτημένος, σε συνδυασμό με την Ορθόδοξη ώσμωσή του, αποτελούν το γόνιμο έδαφος για την ανάπτυξη και κυριαρχία ανορθολογικών αντιλήψεων και συμπεριφο-

ρών: η ελληνική εβραιοφοβία αποτελεί αναπόσπαστο μέρος αυτών των αντιλήψεων.

Αλλά αυτή η ιδιαιτερότητα δεν πρέπει να καλύψει μια άλλη, εξίσου σημαντική. Ακριβέστερα: αυτή η πρώτη ιδιαιτερότητα διευκολύνει την ύπαρξη και αλματώδη ανάπτυξη μιας αριστερής εβραιοφοβίας, παρά την αντιεθνικιστική, σε αρκετές περιπτώσεις, κατεύθυνση των φορέων της. Φαίνεται ότι ενώπιον του «κοινού εχθρού», τα «συντηρητικά» και τα «προοδευτικά» στοιχεία της ελληνικής πολιτικής κουλτούρας ομονοούν για την

καταπολέμησή του. Η αριστερή εβραιοφοβία αναπτύσσεται και εκθειάζει ένα συνοπτικό και ανορθολογικό πνεύμα «αντίστασης» (αντιιμπεριαλισμός, αντιαμερικανισμός) με ισχυρά αντιδυτικό πρόσημο, που κατακλύζει τις πολιτισμικές και πολιτικές συμπεριφορές. Ένα «πνεύμα αντίστασης» που επίσης προσλαμβάνει μανιχαϊστικά/συνωμοσιολογικά τα ευρύτερα πολιτικά διακυβεύματα κατευθύνοντάς τα προς τριτοκοσμικού τύπου κοινές παραδοχές. Έτσι, η ρουτινοποίηση της εβραιοφοβίας συμμετέχει αποφασιστικά στον πολύμορφο και κυρίαρχο, μη κριτικά ελέγξιμο, αντιστασιακό λόγο που αποτελεί τον κοινό τόπο της νεοελληνικής ιδεολογίας στη δεξιά ή την αριστερή της εκδοχή. Η απουσία πολιτικής συγκρότησης του ελληνικού εθνικισμού δεν ουσιοποιεί μόνο την ελληνική εθνική ταυτότητα, αλλά προσλαμβάνει και κατασκευάζει με τους ίδιους όρους και τις άλλες, πόσο μάλλον τις θεωρούμενες από αυτόν «αντίπαλες» και/ή «εχθρικές» εθνικές ταυτότητες. Αν αυτό αφορά ιδιαίτερα τον ακροδεξιό λόγο, ο αριστερός δεν μένει αμέτοχος. Σε μια ανάλογη ουσιοποίηση προβαίνει και το αριστερό τμήμα της νεοελληνικής ιδεολογίας: «δανειζόμενο», ειδικά σήμερα σε συνθήκες χαοτικής παγκοσμιοποίησης αλλά και κρίσης των μεγάλων αριστερών αφηγήσεων (π.χ. μαρξισμός), μιαν αδιαφοροποίητη αντιστασιακή προσταγή: προσφεύγει στην

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΛΑΟΝ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

Ὅσος ἔστιν ἡμεῖς καὶ εἰς τὴν ἰουδαίαν Ἐλλάδα οὕτω καὶ εἰς τὴν ἑσθὴν τῆς Κερκύρας συν-
κοινωνούμενοι οἱ Ἰσραηλῖται, καὶ ἀγαπήσαν τὴν ἀστυδίαν τῶν ἀπὸς ἡμεῖς τῆς Κερκύρας.
Τὸ μῆτρον τούτων τῶν χωρητικῶν ἐστὶν μέρος τῶν νομοταγῶν, γνηθῶν καὶ ἀληθινῶν Κερκυραίων.
Ἡ ἀστυδὴς δὲ ἀπὸς ἡμεῖς τῆς ἀστυδῆς, ἀστυδὴς ἑσθῆς.

ΚΕΡΚΥΡΑΙΟΙ ΠΑΤΡΙΩΤΑΙ

Τίτοι οἱ ἡμεῖς οὐκ ἐπίσταται εἰς τὸ ἄσπρον ἡμεῖς;
Τίτοι οἱ ἡμεῖς οὐκ ἐπίσταται εἰς τὸν ἄσπρον τῆς ἡμεῖς ἡμεῖς;
Τίτοι οἱ ἡμεῖς οὐκ ἐπίσταται εἰς τὸν ἄσπρον τῆς ἡμεῖς ἡμεῖς;
Ὅσος ἔστιν ἡμεῖς καὶ εἰς τὴν ἰουδαίαν Ἐλλάδα οὕτω καὶ εἰς τὴν ἑσθὴν τῆς Κερκύρας συν-
κοινωνούμενοι οἱ Ἰσραηλῖται, καὶ ἀγαπήσαν τὴν ἀστυδίαν τῶν ἀπὸς ἡμεῖς τῆς Κερκύρας.
Τὸ μῆτρον τούτων τῶν χωρητικῶν ἐστὶν μέρος τῶν νομοταγῶν, γνηθῶν καὶ ἀληθινῶν Κερκυραίων.
Ἡ ἀστυδὴς δὲ ἀπὸς ἡμεῖς τῆς ἀστυδῆς, ἀστυδὴς ἑσθῆς.

Κερκυραῖοι ἡμεῖς καὶ εἰς τὴν ἑσθὴν τῆς Κερκύρας συν-
κοινωνούμενοι οἱ Ἰσραηλῖται, καὶ ἀγαπήσαν τὴν ἀστυδίαν τῶν ἀπὸς ἡμεῖς τῆς Κερκύρας.

Ζήτω ἡ Κερκυραία ἡ ἀστυδὴς ἡμεῖς καὶ εἰς τὴν ἑσθὴν τῆς Κερκύρας συν-
κοινωνούμενοι οἱ Ἰσραηλῖται, καὶ ἀγαπήσαν τὴν ἀστυδίαν τῶν ἀπὸς ἡμεῖς τῆς Κερκύρας.

Κερκυραῖοι ἡμεῖς καὶ εἰς τὴν ἑσθὴν τῆς Κερκύρας συν-
κοινωνούμενοι οἱ Ἰσραηλῖται, καὶ ἀγαπήσαν τὴν ἀστυδίαν τῶν ἀπὸς ἡμεῖς τῆς Κερκύρας.

Ὁ Νόμος τῆς
Κερκύρας

Ὁ Νόμος τῆς
Κέρκυρας

Ὁ Νόμος τῆς
Κέρκυρας

Με την ανακοίνωση αυτή, με ημερομηνία 9 Ιουνίου 1944, οι τοπικές Αρχές της Κέρκυρας «χαιρέτισαν» τον εκτοπισμό των Εβραίων του νησιού.

ουσιοποίηση της ταυτότητας του Ισραήλ και των πολιτικών του (εγγενώς «ρατσιστικό» κράτος που δεν μπορεί ως τέτοιο παρά να επιδίδεται σε «γενοκτονία»). Αλλωστε, αυτός είναι νομίζουμε και ο βασικός λόγος που απουσιάζει μέσα στην ελληνική αριστερά μια συγκροτημένη ορθολογική κριτική προς τη μία ή την άλλη πολιτική των ισραηλινών κυβερνήσεων, αλλά και όταν αυτή επιχειρείται, γίνεται για να «εξηγηθεί», με τον έναν ή τον άλλο τρόπο, η «ιδιόμορφη», η «εγκληματική» φύση του ισραηλινού εθνικισμού

που «ωθεί αντικειμενικά» τους Παλαιστίνιους στη ριζοσπαστικοποίηση του αγώνα τους. Και έτσι, μπορεί να γίνει κατανοητή, ακόμα και να εξαρθεί, η «απελπισμένη» προσπάθεια του ανώνυμου ισλαμικάζι που σκορπά το θάνατο και τον τρόμο στους δρόμους των ισραηλινών πόλεων. Μέσα σε αυτό το καταθλιπτικό πλαίσιο, η αποκάλυψη και διαρκής καταγγελία του «σιωνιστικού εχθρού» είναι η βασική προτεραιότητα, όλες οι άλλες δεν μπορούν ενώπιόν της παρά να υποχωρούν. Η εθνοτική συγκρότηση του ελληνικού εθνικισμού, η συνοπτική αντιστασιακή του τροπή, σε συνδυασμό με ένα Ορθόδοξο υπόστρωμα που συνιστά βασικό τμήμα του «λαϊκού αντισημιτισμού», νομίζω πως είναι οι βασικές αιτίες που θα μπορούσαν να δώσουν μια πρώτη απάντηση στο μείζον ερώτημα «γιατί δεν υπάρχουν αντιδράσεις έναντι μιας ανεξέλεγκτης ανάπτυξης της εβραιοφοβίας;». Ο ελληνικός εθνικισμός απαγόρευσε στο κράτος, τους πολιτικούς να συγκροτηθούν με αναστοχαστικό τρόπο, να δουν με κριτική ματιά τις δύσκολες περιόδους της ανάπτυξής τους. Και είναι αυτός που, τελικά, από κοινού με μια αριστερή εθνικο-αντιστασιακή εκδοχή του (αντιιμπεριαλιστική ή και αντιπλουτοκρατική), υπαγόρευσε και συνεχίζουν να υπαγορεύουν συνειδητές πολιτικές στρατηγικές αποσιώ-

πησης, αδιαφορίας, άγνοιας, παραχάραξης ή μοιραίας υποτίμησης της ελληνικής εβραιοφοβίας. Σε τέτοιο βαθμό που το να είναι κάποιος εβραίοφοβος στη σημερινή Ελλάδα να συνιστά κάτι σαν «ανθρώπινο δικαίωμα»!

Υποσημειώσεις

1. Στηριζόμαστε εδώ κυρίως στις σχετικές επεξεργασίες του Πιέρ-Αντρέ Ταγκυέφ αλλά και άλλων ερευνητών του αντισημιτικού φαινομένου, ενδεικτικά: *Η νέα εβραιοφοβία*, μτφρ.-επιμέτρο: Ανδρέας Πανταζόπουλος, Πόλις, Αθήνα 2005 (γαλλική έκδοση: 2002) του ίδιου, *Prêcheurs de haine. Traversée de la judéophobie planétaire*, Mille et une nuits, Παρίσι 2004 του ίδιου, *La Judéophobie des Modernes. Des Lumières au Jihad Mondial*, Odile Jacob, Παρίσι 2008, του ίδιου, *La nouvelle propagande anti-juive*, PUF, Παρίσι 2010, του ίδιου, *Israël et la Question Juive*, Les Provinciales, Παρίσι 2011. Πιέρ-Αντρέ Ταγκυέφ, *Τί είναι αντισημιτισμός*, μτφρ. Αναστασία Ηλιαδέλη-Ανδρέας Πανταζόπουλος, Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», Σειρά: Εστία Ιδεών, Αθήνα 2011. Carol Iancu, *Les mythes fondateurs de l'antisemitisme. De l'antiquité à nos jours*, Editions Privat, Παρίσι 2003. Manfred Gerstenfeld και Shmuel Trigano (επιμ.), *Les habits neufs de l'antisemitisme en Europe*, Editions Café Noir, Παρίσι 2004. Bernard Harisson, *The Resurgence of Anti-Semitism. Jews, Israel, and Liberal Opinion*, Rowman & Littlefield Publishers, Νέα Υόρκη-Τορόντο 2006 (ιδιαίτερα τα κεφ. 1, 5, 6). Walter Laqueur, *L'Antisemitisme dans tous ses états. Depuis l'Antiquité jusqu'à nos jours*, Editions Markus Haller, Γενεύη 2006 (ιδιαίτερα τα κεφ. 1, 7, 9).
2. Βλ. αναλυτικότερα, Ανδρέας Πανταζόπουλος, «Τί είναι αντισημιτισμός;», *Νέα Εστία*, τχ. 1851, Ιανουάριος 2012, σ. 69-81.
3. Είναι ευκαιρία να αιτιολογήσουν εδώ μία σημαντική έλλειψη της παρουσιάσής μας, τη μη ενασχόλησή μας με τον εβραίοφοβο λόγο ακροδεξιών πολιτικών σχηματισμών (το ίδιο άλλωστε άφορα, όπως θα έχει την ευκαιρία να διαπιστώσει στη συνέχεια ο αναγνώστης, και αριστερούς σχηματισμούς). Για τις ανάγκες μιας ανακοίνωσης, προκρίναμε μια προσέγγιση του εβραίοφοβου λόγου που ξεφεύγει από κομματικά πλαίσια, θελήσαμε δηλαδή να αναδείξουμε τον μαχητικό εβραίοφοβο λόγο που εκφέρεται από «διανοούμενους» και ακτιβιστές, από τον οποίο άλλωστε πολλές φορές αντλεί ο κομματικός λόγος. Είναι, βέβαια, περιττό να επισημανθεί ότι στην περίπτωση μας μια τέτοια επιλογή (που γίνεται, ως το επαναλάβουμε, στο πλαίσιο μιας ανακοίνωσης) προϋποθέτει την γνώση του εκφερόμενου κομματικού λόγου και, σε κάθε περίπτωση, δεν την υποκαθιστά.
4. Κωνσταντίνος Α. Πλεύρης, *Οι Εβραίοι. Όλη η αλήθεια*, Ήλεκτρον, Αθήνα 2008 (1η έκδοση 2006). Επ' αυτού, βλ. Ανδρέας Πανταζόπουλος, «Ο εβραίοφοβος λόγος στην Ελλάδα. Η περίπτωση του Κ. Πλεύρη», *Νέα Εστία*, τχ. 1821, Απρίλιος 2009, σ. 902-906.
5. Ενδεικτικά: Ανδρέας Δενδρινός, *Ελληνισμός-Σιωνισμός*, Ελεύθερη Σκέψις, Αθήνα⁵ 1991. του ίδιου, *Πρόβλημα Ισραήλ*, Ελεύθερη Σκέψις, Αθήνα³ 1987. Γεώργιος Γεωργαλάς, *Η Εκκλησία στο στόχαστρο*, Ερωδιός, Θεσσαλονίκη 2004. Κώστας Ν. Μπαρμπής, *Η Εβραϊκή Αμερική και η σιωνιστική απειλή*, Ερωδιός, Θεσσαλονίκη 2005 του ίδιου, *Εβραίοι και παγκόσμια εξουσία. Κυρίαρχοι των ΗΠΑ και «πλανητάρχες»*, Λογοθέτης, Αθήνα 2009.
6. Βλ. για παράδειγμα το συλλογικό, *Παγκόσμιος Εβραϊσμός και Ισραήλ*, Ελεύθερη Σκέψις, Αθήνα 1992.
7. «Ο εβραϊσμός θα είναι συσπειρωμένος, όσο θα υπάρχουν εχθροί του, που τους δημιουργεί ο ίδιος [...]», Κώστας Μπαρμπής, *Η εβραϊκή Αμερική...*, ό.π., σ. 200 (η υπογράμμιση στο κείμενο).
8. Ό.π., σ. 191
9. Ό.π.
10. Ενδεικτικά: Κυριάκος Ι. Διακογιάννης, *Πωλείται Πατρίς*, Λαδιάς, Αθήνα 1982 του ίδιου, *Ανθρώπινα Πιράνχας*, Λαδιάς, Αθήνα 1982. Ιωάννης Π. Φουράκης, *Η πρώτη σύγκρουση Ελλήνων-Εβραίων. Συνθήκες-αίτια-συνέπειες*. Τάλως, Αθήνα 1998 του ίδιου, *Εβραίοι: οι πλαστογράφοι της ελληνικής ιστορίας*, Τάλως, Αθήνα 1995. του ίδιου, *Σιωνιστικές συνωμοσίες*, Τάλως, Αθήνα 1998.
11. Βλ. Περικλέους Γιαννόπουλου, *Εκκλησις προς το Πανελλήνιον Κοινόν*, Πελασγός, Αθήνα 2000, σ. 29, 30, 32, 34 (όλες οι υπογραμμίσεις στο κείμενο).
12. Δρος Αριστείδου Ι. Ανδρόνικου, *Ο Ιούδας δια μέσου των αιώνων. Οι αφανείς εχθροί της Ανθρωπότητας*. Τυπογραφείον η «Μέλισσα», Αθήνα 1928, σ. 6. Στο εξώφυλλο της έκδοσης παρατίθεται μια διατύπωση του Γκαίτε («Πώς ημείς δυνάμεθα να επιτρέψωμεν συμμετοχήν των εβραίων εις τον πολιτισμόν μας του οποίου την πηγήν και την προέλευσιν αρνούμεται»), ενώ, κάτω από αυτή, έχει σχεδιασθεί μία αράχνη τα πλοκάμια της οποίας απλώνονται στα δύο ημισφαίρια του πλανήτη, συνοδευόμενη από την εξής λεζάντα: «Η Εβραϊκή αράχνη απομυζά και την τελευταίαν οικονομικήν ομάδα των λαών της υφηλίου.»
13. Οι εκδοτικοί οίκοι θα μπορούσαν γενικά να καταταχθούν σε δεξιούς/ακροδεξιούς, θρησκευτικούς (παραθρησκευτικούς/υπερροθόδοξους) και «ελληνοκεντρικούς».
14. Αυτή η έκδοση κυκλοφορεί περισσότερο σε υπερροθόδοξους θρησκευτικούς κύκλους.
15. Αυτή η έκδοση είναι σήμερα ίσως η πιο διαδεδομένη.
16. Βλ. αναλυτικότερα επ' αυτού, Αναστασία Ηλιαδέλη, *Ο σιωνιστολογικός λόγος στο ελληνικό πολιτικό σύστημα: οι πυρκαγιές του 2007, η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση και η λέσχη Μπίλντερμπεργκ*, Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία, Τμήμα Πολιτικών Επιστημών, ΑΠΘ, Σεπτέμβριος 2010, διαθέσιμη στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://invenio.lib.auth.gr>
17. Βλ. Ανδρέας Πανταζόπουλος, «Τί είναι αντισημιτισμός;», *Νέα Εστία*, ό.π.
18. Βλ. επ' αυτού και Σταυρός Ζουμπουλάκης, «Ακραίος αντισημιτισμός, άκρα σιωπή», *Νέα Εστία*, τχ. 1840, Ιανουάριος 2011, σ. 187-190.

[Ο κ. **Ανδρέας Πανταζόπουλος** είναι πανεπιστημιακός. Τελευταίο βιβλίο του: «**Λαϊκισμός και εκσυγχρονισμός 1965-2005. Απορίες και κίνδυνοι μιας μαχητικής συμβίωσης**» (Βιβλιοπωλείον της «Εστίας» 2011).

Το παραπάνω κείμενο αποτελεί εμπλουτισμένη ανακοίνωση που έγινε στη συνάντηση που διοργάνωσε η «Ομάδα για τη Μελέτη της Ιστορίας των Εβραίων της Ελλάδας», Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη, 21.10.2011. Οι σκέψεις που παρατίθενται εδώ αποτελούν μέρος μιας ευρύτερης υπό συγγραφή μελέτης για τη σημερινή εβραιοφοβία στην Ελλάδα.

Η πρώτη δημοσίευση έγινε στο περιοδικό «**Νέα Εστία**», (τ. 1854) - Μάιος 2012, το οποίο έχει δημοσιεύσει παραπλήσια άρθρα εκτός εκείνων του κ. Πανταζόπουλου και του διευθυντή της κ. Σταύρου Ζουμπουλάκη].

Σοσιαλιστική λαϊκή κουλτούρα στην καρδιά των Εβραίων της Θεσσαλονίκης

Της GILA HADAR

Στη λογοτεχνία και στην ιστορία που δημοσιεύθηκαν στην Ελλάδα και στο Ισραήλ δεν γράφηκε σχεδόν τίποτε για τους θεσσαλονικείς σοσιαλιστές Εβραίους, παρ' όλο που η «Ιερουσαλήμ των Βαλκανίων» ήταν ένα σοσιαλιστικό κέντρο. Το κίνητρο της λήθης ήταν η καταστροφή της μνήμης για την παρουσία των εβραϊκών κοινοτήτων. Γι' αυτό σκοπός του άρθρου αυτού ήταν να αναδειχθεί και να διατηρηθεί η αίγλη της εβραϊκής ζωής πριν από τον πόλεμο. Το πιο σημαντικό ήταν το θέμα της μνήμης για τις μελλοντικές γενιές, αυτό που χρειαζόταν να μνημονευθεί, αυτό που χρειαζόταν να ξεχασθεί και αυτό που χρειαζόταν να ακυρωθεί.

Σε αυτό το κείμενο παρουσιάζω πτυχές από τη ζωή της θεσσαλονικιώτικης εργατικής τάξης, που δεν είχε άρωμα τριαντάφυλλου, αλλά χρώμα τριαντάφυλλου: Η σημαία, τα φέσια (τούρκικα καπέλα) και το αίμα των φυματικών εργατών και εργατριών που δούλευαν, περνούσαν τον καιρό τους, ονειρεύονταν και είχαν ελπίδες, αλλά δεν απόλαυσαν τίποτε, και όπως έλεγε η θεία μου: «Οι Γερμανοί τους έστειλαν στους φούρνους».

Από το τέλος του 19^{ου} αιώνα και μέχρι το 1924, οι Εβραίοι της Θεσσαλονίκης ήταν το κυρίαρχο και πολυπληθέστερο τμήμα του πληθυσμού της. Υπήρχαν ζάπλοτοι, πλούσιοι, μεσαία τάξη, εργάτες και προλετάριοι. Δίπλα στον καπιταλισμό και στις εθνικές διαμάχες ελληνισμού και οθωμανισμού, άνθισε στη Θεσσαλονίκη το σοσιαλιστικό κί-

νημα, του οποίου οι κυριότεροι υποστηρικτές ήταν εβραίοι εργάτες. Το σοσιαλιστικό και κομμουνιστικό κίνημα έδωσε ελπίδα στους φτωχούς, στους απελπισμένους και στους ανέργους και τους πρόσφερε έναν καινούργιο κοινωνικό και πολιτιστικό δρόμο.

Η Σοσιαλιστική Εργατική Ένωση (Φεντερασιόν)

Ο σκοπός της Σοσιαλιστικής Φεντερασιόν (Ομοσπονδίας) ήταν να οργανώσει τους εργάτες, να καλυτερεύσει τις συνθήκες διαβίωσής τους και να τους δοθούν δικαιώματα και ισότητα στις διαπραγματεύσεις, στην Εβραϊκή Κοινότητα και στη χώρα. Μετά την επανάσταση των Νεότουρκων, τον Ιούλιο του 1908, η Σοσιαλιστική Φεντερασιόν, που μέχρι τότε δρούσε κρυφά, άρχισε να δρα νόμιμα.

Οι ιδρυτές της ήταν οι: Αβραάμ Μπε-

Δίπλα στον καπιταλισμό και στις εθνικές διαμάχες ελληνισμού και οθωμανισμού, άνθισε στη Θεσσαλονίκη το σοσιαλιστικό κίνημα, του οποίου οι κυριότεροι υποστηρικτές ήταν εβραίοι εργάτες. Το σοσιαλιστικό και κομμουνιστικό κίνημα έδωσε ελπίδα στους φτωχούς, στους απελπισμένους και στους ανέργους και τους πρόσφερε έναν καινούργιο κοινωνικό και πολιτιστικό δρόμο.

Στη χιουμοριστική εφημερίδα «Ελ Κουλέβρο» το 1920 μπορούμε να διαβάσουμε: «Στην έκτακτη συνεδρίαση που είχαν οι σοσιαλιστές Εβραίοι την ημέρα του Κιπούρ αποφασίσθηκε να γίνουν οι προσευχές της άγιας αυτής μέρας με τρεις τρόπους: ο πρώτος για την ανώτερη τάξη, ο δεύτερος για τη μεσαία τάξη και ο τρίτος για το προλεταριάτο. Αυτό για να ζητήσει κάθε τμήμα του πληθυσμού ό,τι του λείπει και όχι ό,τι δεν μπορεί να δοθεί και στις τρεις τάξεις».

ναρόγια, Αλμπέρτο Αρδίττη, Σαμουέλ Αμόν, Δημήτρης Μιχλής, Εϊστίριο Νικόπουλος, Άντζελ Τομόβ, Σαλίχ Μπεν Αμπντί και οι Τζακ Βεντούρα και Δημήτρη Μπελαχόβ, που ήταν βουλευτές της Φεντερασιόν στην τουρκική βουλή. Τα όργανά της ήταν η «Solidariedad Obradera» («Εργατική Αλληλεγγύη») και το «Avanti» («Εμπρός»), που εκδίδονταν στην αρχή σε τέσσερις γλώσσες: λαντίνο, τουρκική, βουλγαρική και ελληνική και μερικές φορές κυκλοφορούσαν και Σάββατο.

Οι οικονομικές και πολιτιστικές διαφορές των τάξεων επικράτησαν σε όλους τους τομείς της ζωής: στις συνήθειες, στις ενδυμασίες, στα σπίτια, στη γλώσσα και στον τρόπο ομιλίας. Οι πλούσιοι και η μεσαία τάξη ζούσαν στο ανατολικό και κεντρικό τμήμα της πόλης. Η εργατική τάξη ζούσε σε ξύλινες παράγκες στα δυτικά σε συνοικισμούς, όπως οι: Ρεζί Βαρντάρ, Τενεκέ Μαχαλά, Μπαρόν Χιρς και στην περιοχή Λα Μπάρα, όπου υπήρχαν τα καπνομάγαζα και τα πορνεία. Σε αυτούς τους συνοικισμούς επικρατούσαν η πείνα, η κακομοιριά, η ανεργία, το λοκ-άουτ και η απελπισία. Τα σύνορά τους ήταν κοινωνικά σύνορα τα οποία, ενώ δεν ήταν σημειωμένα στο χάρτη, οι κάτοικοί τους δεν μπορούσαν να τα διαβούν. Δεν ήταν τείχη γλώσσας, πολιτισμού και συνηθειών που τους χωρίζαν, αλλά σύνορα τάξης, χρώματος και, κυρίως, ονείρων και πολιτικών επιδιώξεων.

Στη χιουμοριστική εφημερίδα «Ελ Κουλέβρο» το 1920 μπορούμε να διαβάσουμε: «Στην έκτακτη συνεδρίαση

που είχαν οι σοσιαλιστές Εβραίοι την ημέρα του Κιπούρ αποφασίσθηκε να γίνουν οι προσευχές της άγιας αυτής μέρας με τρεις τρόπους: ο πρώτος για την ανώτερη τάξη, ο δεύτερος για τη μεσαία τάξη και ο τρίτος για το προλεταριάτο. Αυτό για να ζητήσει κάθε τμήμα του πληθυσμού ό,τι του λείπει και όχι ό,τι δεν μπορεί να δοθεί και στις τρεις τάξεις».

Η λαϊκή κουλτούρα της εποχής

Μία από τις εκφράσεις της λαϊκής σοσιαλιστικής κουλτούρας ήταν οι απεργίες και οι διαδηλώσεις. Σε αντίθεση με την ιδέα του καρναβαλιού, «ο κόσμος από την ανάποδη», που σημαίνει «σπάσιμο του κατεστημένου, αναστροφή της ιεραρχίας, η οποία όμως δεν είναι επικίνδυνη για τη δημόσια τάξη», οι διαδηλώσεις και οι εκδηλώσεις της Πρωτομαγιάς ήταν επαναστατικές και προορίζονταν να ανατρέψουν και να αλλάξουν την παλιά τάξη πραγμάτων.

Στην εφημερίδα «Ελ Αβενίρ» το 1911 ένας δημοσιογράφος αναφερόμενος στη διαδήλωση της Πρωτομαγιάς έγραψε: «Ένα πλήθος κόσμου πάνω από 4.000 άτομα που αποτελούνταν από όλα τα είδη εργατών, εκ των οποίων 95% Εβραίοι... το μεσημέρι χιλιάδες εργατών και εργατριών μαζί με πολλές οικογένειες συγκεντρώθηκαν στο Μπερ Τσινάρ... Οι καπνεργάτες και καπνεργάτριες και εκείνοι των διαφόρων συνδικάτων και συνεταιρισμών, Εβραίοι, Βούλγαροι και Έλληνες... ανεβαίνοντας προς το Βαρδάρη τραγουδώντας εργατικά τραγούδια. Το αξιοσημείωτο ήταν να βλέπεις

400 αγοράκια και κοριτσάκια 6-12 χρόνων που δουλεύουν στα καπνομάγαζα, το οποίο σημαίνει ότι 400 παιδιά της πιο τρυφερής ηλικίας είναι άσχημα ριγμένα στη ζωή και δεν παίρνουν καμία μόρφωση».

Το πιο αξιοσημείωτο σε αυτές τις διαδηλώσεις δεν ήταν μόνο το πολιτικό και σοσιαλιστικό χρώμα των διαδηλωτών, αλλά και η συμμετοχή των γυναικών και των κοριτσιών. Στη θεσσαλονικιώτικη κοινωνία, όπως και σε όλο το μεσογειακό κόσμο, υπήρχε διαχωρισμός ανάμεσα στον ανδρικό και γυναικείο δημόσιο χώρο. Το Σοσιαλιστικό Κόμμα ήταν το πρώτο που κατήργησε το διαχωρισμό των χώρων αυτών. Μέχρι την εμφάνιση των γυναικών την Πρωτομαγιά, δεν φαινόταν γυναίκες στους δρόμους της Θεσσαλονίκης. Αυτό ήταν επίδειξη δύναμης της εργατικής τάξης και πρόκληση ενάντια στην παλιά τάξη πραγμάτων. Η καλή γυναίκα, αυτή που είχε το βασιλείο της πίσω από την πόρτα, βγήκε έξω και διαμαρτυρήθηκε.

Οι Θεσσαλονικιές, οι οποίες μέχρι εκείνο τον καιρό εξέφραζαν τις ανάγκες και τα αισθήματά τους τραγουδώντας παλιές καντάδες, που ουσιαστικά σήμαιναν ξερίζωμα και απομάκρυνση από το χώρο και τους μοντέρνους καιρούς, άρχισαν να τραγουδούν καινούργια τραγούδια. Οι νεαρές εργάτριες αποδέχθηκαν τη σοσιαλιστική ιδεολογία και την κοινωνική ισότητα με τον ίδιο τρόπο, όπως οι γυναίκες και οι εργάτριες. Οι οργανωμένες εργάτριες ήταν συντρόφισσες στη «Φεντερασιόν Σοσιαλίστα» και είχαν και ιδεολογία και λόγο. Ορίκο Μπαρούχ, Μύριαμ Σασμπόν, Εστερίνα Κόβο, Ρικέτα Φίλο, Ματίλντα Ασκενάζι, Σονχούλα Αλγκάβα και πολλές άλλες έκαναν δωρεές στο ταμείο της «Φεντερασιόν Σοσιαλίστα», καθώς και σοσιαλιστικές και πολιτικές δηλώσεις: «Κάτω οι Κίτρινες», «Ζήτω οι αληθινές συνδικαλίστριες», «Ζήτω η γενική απεργία», «Υπομονή! Ακόμη λίγο και θα σηκώσουμε τη σημαία μας» κ.τλ.

Η ταξική συνείδηση σχηματίστηκε στα καπνομάγαζα και στα κλωστοϋφαντουργεία και αναπτύχθηκε στους λαϊκούς συνοικισμούς. Η λέσχη του Κομμουνιστικού Κόμματος βρισκόταν στο συνοικισμό Ρεζί. Όλη η οικογένεια ήταν τμήμα αχώριστο από την εργασία και τον κοινωνικό αγώνα. Στο Κόμμα έγινε αντιληπτό ότι δεν μπορούσαν να πετύ-

χουν το σκοπό τους μόνο με την βελτίωση των συνθηκών εργασίας και των μισθών, χωρίς τη συμμετοχή και τη συνεργασία ολόκληρης της οικογένειας. Όλη η οικογένεια συμμετείχε στα προγράμματα του Κόμματος, γιόρταζε την Πρωτομαγιά, έπαιρνε μέρος στις εκδρομές, στους χορούς, στις δωρεές και στις διανομές τροφίμων και χρημάτων. Άνοιξαν δημόσιες βιβλιοθήκες, όπου μπορούσαν να διαβάσουν βιβλία με σοσιαλιστικά μηνύματα στα λαντίνο, όπως «La portadera de pan», «Los miserables» («Οι Άθλιοι»), «La madre» («Η Μητέρα»), «La Paskua Socialista» («Το Σοσιαλιστικό Πάσχα»), «El Manifiesto Kommunista» («Το Κομμουνιστικό Μανιφέστο») κ.τλ. Επιπλέον, οργάνωναν νυχτερινά μαθήματα, όπου οι άνεργοι εργάτες δίδασκαν στις αδερφές και στις κουρασμένες μάνες τους ελληνικά, καστιλιάνικα, ιστορία, υγιεινή, και φυσικά, το σοσιαλισμό και τον αγώνα των τάξεων. Όλα αυτά σε χωριστές τάξεις, μία για τις γυναίκες και μία για τους άνδρες.

Ένας τρόπος διασκέδασης ήταν οι χοροί. Ακόμη και στους χορούς που οργανώνονταν από την Εβραϊκή Κοινότητα, τηρούσαν η ιεραρχία των τάξεων, όπως δήλωσε ένας εργάτης: «Γιατί μία ευγενής κυρία αρνήθηκε να χορέψει με έναν εργάτη και έτσι να γίνει δεύτερο μάθημα στους εργάτες που αγαπούν το Σιωνισμό». Ένας άλλος τρόπος έκφρασης της λαϊκής κουλτούρας ήταν οι θίασοι των «Las kulturas populares» («Λαϊκοί πολιτισμοί») και «El gruppo dramatiko de amatores» («Η θεατρική ομάδα ερασιτεχνών»), που έδιναν τις παραστάσεις τους στα λαντίνο. Ο σκοπός του θεάτρου ήταν να δημιουργήσει μία άλλη λαϊκή κουλτούρα και να σχηματίσει την ταυτότητα και την κοινωνική συνείδηση των κατοίκων των λαϊκών συνοικισμών και ιδιαίτερα των κοριτσιών και των γυναικών. Σε όλα τα θεατρικά έργα υπήρχε ένα κοινωνικό μήνυμα. Δίπλα στα «La Paskua Socialista», «Anna Maslovana», «Terez Rakin» και στα εβραϊκού περιεχομένου έργα, όπως το «Hadibuk», παρουσίαζαν και πρωτότυπα έργα, όπως το «Belachi», που ήταν ένα έργο εναντίον του σιωνισμού. Όλοι ήξεραν τις σκηνές και τους ρόλους της Μερκάδα στο «La djudia de kolada» και της Σονχούλα, της υπηρέτριας, που ήταν άνεργη καπνεργάτρια, αλλά πάνω από όλα ήθελε να παντρευθεί τον αγαπημένο της, έναν υπάλληλο που δεν εί-

Το πιο αξιοσημείωτο σε αυτές τις διαδηλώσεις δεν ήταν μόνο το πολιτικό και σοσιαλιστικό χρώμα των διαδηλωτών, αλλά και η συμμετοχή των γυναικών και των κοριτσιών. Στη θεσσαλονικιώτικη κοινωνία, όπως και σε όλο το μεσογειακό κόσμο, υπήρχε διαχωρισμός ανάμεσα στον ανδρικό και γυναικείο δημόσιο χώρο. Το Σοσιαλιστικό Κόμμα ήταν το πρώτο που κατήργησε το διαχωρισμό των χώρων αυτών. Μέχρι την εμφάνιση των γυναικών την Πρωτομαγιά δεν φαίνονταν γυναίκες στους δρόμους της Θεσσαλονίκης. Η καλή γυναίκα, αυτή που είχε το βασιλείο της πίσω από την πόρτα, βγήκε έξω και διαμαρτυρήθηκε.

χε ούτε λεφτά ούτε δουλειά. Η περιουσία του ήταν μία χήρα μάνα και αδερφές για παντρεία.

Τη διαφορά στην πολιτιστική έκφραση τη μαρτυρούν τα κέντρα διασκέδασης.

Το «Quey» πάνω στην παραλία και τα καφενεία κοντά στο Λευκό Πύργο ήταν τα μέρη που προτιμούσε η μεσαία τάξη των Εβραίων, Ελλήνων και Τούρκων. Οι σοσιαλιστές προτιμούσαν να κάθονται στο καφέ «Μαζλούμ», από όπου ξεκίνησαν οι διαδηλώσεις της Πρωτομαγιάς, στο «El Mueño Mundo» («Ο νέος κόσμος»), στο «Καφέ Ιντερνασιονάλ», στο «El Amaneser» («Το ξημέρωμα») και στα συνοικιακά καφενεία των Αβραάμ Αρδίτι, Μοσίκο Κοέν, «Karaduman», «Ραμόνα» κ.τλ. Πίνοντας ρακί, τρώγοντας ένα εξαιρετικό αλλά φτηνό μαύρο χαβιάρι, ακούγοντας καινούργια τραγούδια των Ζαντίκ και Γκαζόζ, ετοιμάζαν τη σοσιαλιστική επανάσταση και την επανάσταση των συνοικισμών. Αυτά τα καφέ είναι χαραγμένα και αθάνατα στη λαϊκή ποίηση της Θεσσαλονίκης, όπως το καφέ «Μαζλούμ», όπου η Φορτούνα έπαιζε το ούτι και το «Kafe de Amaneser», «όπου υπάρχουν φώτα και χρώματα».

Η λαϊκή κουλτούρα ήταν προφορικού χαρακτήρα. Παρ'όλο που είχε εξαπλωθεί η γραφή και η ανάγνωση, οι περισσότεροι εργάτες ήταν αγράμματοι. Τα μηνύματα μεταδίδονταν σε παλιές φόρμες που γνώριζε ο λαός, όπως τα riyutim (θρησκευτικά τραγούδια), οι προσευχές, οι καντάδες, τα τραγούδια του Πουρίμ, τα μοιρολόγια του Tisha Beav, αλλά με καινούργιο υλικό: τη στρατιωτική θητεία, το μπεντέλ, η πληγή της προίκας, οι αμόρφωτοι πλούσιοι κ.τλ. Η απελπισία φαινόταν, όταν τα διάβαζαν στους ακροατές στις διασκεδάσεις, στις κοινωνικές και οικογενειακές συναντήσεις και στις συνεδριάσεις.

Εβραϊκές θρησκευτικές και άλλες εορτές

Κάθε Πέσαχ (Πάσχα), στις εφημερίδες έβγαινε ένα καινούργιο Ταλμούδ, «όπως ο λυγμός του 1934 που δεν είχε σε τίποτε να κάνει με το λυγμό του Ταλμούδ», εκτός από τη φόρμα και τα παράπονα. Όχι μόνο η Αγκαδά μετασηματίστηκε αλλά και το Σέντερ δεν γιορτάστηκε με τον παραδοσιακό τρόπο. Στο ποίημα «Muestros Bokados» («Οι μπουκιές μας»), που τυπώθηκε το 1927, διαβάζουμε: «Ο καθένας στο σπίτι του ενώ έψαχνε το Ταλμούδ για να διαβάσει, η παρέα των κοφρίμ (άπιστοι, αιρετικοί), που θέλουν να ανατρέψουν τα παλιά, συγκεντρώθηκε την πρώτη νύχτα του Πέσαχ στο μεγάλο καφενείο «Ringik», όπου ο καθένας σερβιρίστηκε από ένα κρικ για οικονομία. Το πιάτο αποτελούνταν από μερικά κομμάτια πίτα του Ραμαζάν, για Χαρόσσετ κάναμε ταραμά από αυγά που τραβάει την μπίρα. Αυγά χαμινάδος από ένα για κάθε άνθρωπο... και για τον χαχάμ, ο Μοσίκο ο παπουτσής είπε το κιντούς, διαβάζοντας το Ταλμούδ, το γνωστό τραγούδι του Αμάν Μινούς. Μετά ο Μαξίμ ο ψάλτης άρχισε με δύναμη το Αλαχμάνια, ο Ιζάκ Μούσο διάβασε την προσευχή για το ψημένο κομμάτι κρέατος, βουτώντας τη φέτα σαλαμιού στο σαχανάκι από τυρί. Στο τέλος τραγουδήσαμε το Eloenu Shebashaim, και το Kanretiko, χωρίς να σκεφτούμε ότι το δείπνο θα ήταν ακριβό. Έτσι, όλη η παρέα, κάνοντας εβίβα με τα ποτήρια, μάθαμε να πιάνουμε μ' ένα σμπάρο πολλά τρυγόνια. Του τη «φέραμε» του Χαν Πινχάς που συνέστησε να φάμε ψωμί, αλλά οργανώσαμε ένα γεύμα τελείως απαγορευμένο».

Δεν τροποποιήθηκαν μόνο οι συνήθειες του Πέσαχ αλλά και άλλων γιορτών, και δημιουργήθηκαν καινούργιες,

όπως το Σοσιαλιστικό Πάσχα - Η Πρωτομαγιά. Άλλαξε όμως και η στρατηγική του γάμου. Στη Θεσσαλονίκη, όπως και σε όλο το σεφαραδίτικο κόσμο, δεν γινόταν γάμος χωρίς

1916: Εβραίοι έμποροι της Θεσσαλονίκης. Από το Αρχείο της Ι. Κ. Θεσσαλονίκης.

λεφτά και προίκα. Όπως λένε οι παροιμίες: «Ούτε ωραίο μαλλί ούτε καλή φωνή δεν μπαίνουν στην προίκα», «Γάμος δεν γίνεται με σφογκάτο αλλά με καλό δουκάτο». Οι σοσιαλιστές παρουσίασαν τα χρήματα και την προίκα σαν μία μεσοαστική λαθεμένη ιδέα και ήθελαν να την ακυρώσουν. Οι εορτασμοί των γάμων χρωματίστηκαν, επίσης, με ιδεολογικό κόκκινο χρώμα. Στο σεφαραδίτικο κόσμο είχαν την παράδοση να δίνονται λεφτά στους φτωχούς και στα κοινωνικά ιδρύματα κατά τη διάρκεια των ημερών χαράς. Το σκεπτικό ήταν ότι «όταν χαιρόμαστε, θέλουμε και αυτοί του περιθωρίου να γευθούν το καλό που μας χάρισε ο Θεός». Στους σοσιαλιστικούς γάμους έδιναν λεφτά στο ίδρυμα ανέργων, στην Ομοσπονδία και στην εφημερίδα «Avanti», όπως έδωσαν στη συντρόφισσα Μπουένα Τζαχόν, εργάτρια στο Ρεζί, «επ' ευκαιρία του γάμου της», στη συντρόφισσα Ματίκα Μπαρζιλιά για τον ίδιο λόγο και στη Λούνα Μπεράχα για το διαζύγιό της δηλώνοντας: «Από το ψωμί ενός στόματος για την τιμή των ηρώων». Τραγούδια ιδεολογικά εισχώρησαν και στα παραδοσιακά τραγούδια του γάμου, όπως «στο γλέντι του Γιοσέφ Άντζελ το τραγούδι «Draro Ruj» τραγουδισμένο από τον Ουζιέλ Αρδίτι».

Πάνω από όλα η σοσιαλιστική ιδεολογία και η ταξική συνείδηση εισχώρησαν σε όλες τις καθημερινές συνήθειες, στις διασκεδάσεις των ανδρών, στα καφενεία και στις ταβέρνες και στις επισκέψεις των γυναικών. Κάθε παιχνίδι χαρτιών, κάθε μπουκάλι ρακί ή μπίρας είχε μία ιδεολογική σημασία και ήταν μία ευκαιρία δωρεάς στους άνεργους συντρόφους. «Σε μία επίσκεψη στο σπίτι της Σονχούλα Αλγκάβα, μία παρέα μπογιατζήδων που διασκέδασαν στο σπίτι του κυρίου Γεουντά Χαγουέλ, σε μία διασκέδαση στο «Καφέ Ιντερνασιονάλ», για ένα μπουκάλι

μπίρας και επτά, για σας».

Η ίδια η ζωή ήταν μέρος της λαϊκής σοσιαλιστικής κουλτούρας. Κάθε απλή δουλειά ήταν ευκαιρία ανάδειξης των ιδεών και δωρεάς χρημάτων

για την ενίσχυση των συντρόφων. Έτσι, έκαναν δωρεά στον «Ντανιέλ Μορντώχ, επ' ευκαιρία αγοράς μαντολίνου, στον Οβαδία Αμίρ για την πρώτη φορεσιά βελουδίνου ρούχου, στο Σελόμο Εσφόρμες που έφερε ειδικό ποδήλατο για το Σεντό Σαλ, στο Μόρντο Μορντώχ επ' ευκαιρία αλλαγής σπιτιού, στο Γιοσέφ Γεουντά για τη θεραπεία της αδελφής του από χολέρα, στο Γιοσέφ Μιζάν στη μνήμη του θανάτου της γιαγιάς του, στο Γιακώβ Καμχί στη μνήμη του θανάτου της μητέρας του, στον Ιζάκ Μπουρλά για να γλιτώσει από ένα βάρος, στον Ιζάκ Ντάσα για μία χαρά μεγάλη, σε έναν που ήταν αλκοολικός και μετάνιωσε, επ' ευκαιρία της γυναίκας του Ιζάκ Λεβή που γέννησε, στον Αβραάμ Αλτσέχ που πήρε ένα γράμμα από την Αμερική, για ένα τραγούδι της αδερφούλας του Αβραάμ Αλτσέχ, στον Ιζάκ Μενασέ, γιατί σήκωσε το Draro Ruj (κόκκινη σημαία), στον Ιζάκ Μπέζα για Mi sheberah (θρησκευτική δωρεά), στον Ιζάκ Χαγουέλ για τα τριαντάφυλλα της Σουκά (καλαμιάς), στη Ματίλντα Ασκεναζί για καλή επιτυχία στο θέατρο, στη Σονχούλα Μιζραχί για καλή επιτυχία στο νέο τμήμα κοριτσιών, στη Σάρα Καμχί για την επιτυχία του χορού, στο Σελόμο Κοένκα, γιατί δέχθηκαν να χορέψουν μαζί του, αν και δεν ήξερε να χορεύει». Η απελπισία και η ελπίδα αναδύονται από τις καταχωρίσεις των δύο τελευταίων δωρεών: Ένας μετανάστης που γύρισε από το Ελντοράντο και έτρεχαν τα σάλια του: Μωσέ Νισσήμ, «για να καταλάβουν οι μετανάστες από οποιαδήποτε χώρα ότι αξίζουν λιγότερο από ένα ζώο μπροστά στον αριβιστή καπιταλίστα» και «Μία ομάδα εργατών του «Ρεζί», Μοσόν και Ιζάκ Κοέν, καπνεργατών, γιατί γύρισαν στη δουλειά μετά από επτά μήνες ανεργία».

[Από το περιοδικό «Θεσσαλονικέων Πόλις»]

Η φασιστική οργάνωση «Τα Τρία Έψιλον» (Ε.Ε.Ε.) και οι Εβραίοι

Του ΑΛΕΚΟΥ ΡΑΠΤΗ

Στην Ευρώπη, από τις αρχές της δεκαετίας του 1920 διάφορες φασιστικές και εθνικοσοσιαλιστικές οργανώσεις καλλιέργησαν τη δαιμονοποίηση του Εβραίου. Αυτές οι παραστρατιωτικές οργανώσεις που στη δεκαετία του 1930 εξελίχθηκαν και απέκτησαν πολιτική δύναμη εφάρμοσαν την τακτική της τρομοκρατίας στο κοινωνικό κατεστημένο της εποχής, που εντέλει τους αποδέχθηκε και τους ενσωμάτωσε στους κόλπους του. Η μετεξέλιξή τους υπήρξε ταχεία αφού στην πορεία τόσο το Φασιστικό κόμμα στην Ιταλία όσο και το Ναζιστικό κόμμα στη Γερμανία επέφεραν την κατάργηση του κοινοβουλευτισμού διακηρύττοντας την Νέα Τάξη Πραγμάτων στην Ευρώπη. Οι άνεμοι του πολέμου θα άρχιζαν σε λίγο να σαρώνουν την Ευρώπη.

Η ίδρυση της «Εθνικής Ενώσεως Ελλάδος»

Στην Ελλάδα, την εποχή του μεσοπολέμου είχαν ήδη ιδρυθεί και λειτουργούσαν πάνω από 10 φασιστικές οργανώσεις δομημένες οργανωτικά στα πρότυπα των γερμανικών Φράικορπς και των άλλων παραστρατιωτικών οργανώσεων, που προετοίμασαν στη Γερμανία, την άνοδο του Ναζισμού.

Το 1927 στη Θεσσαλονίκη ιδρύεται η φασιστική οργάνωση «Εθνική Ένωση Ελλάς», (Ε.Ε.Ε.) ή αλλιώς όπως λεγόταν «Τα Τρία Έψιλον», με ρόλο την «άμυνα του Έθνους» απέναντι στον κομμουνισμό και σε οτιδήποτε άλλο που θα επέφερε κοινωνικούς τριγμούς στο κοινωνικό κατεστημένο της εποχής.

«Τα Τρία Έψιλον» είχαν ιδεολογική πλατφόρμα τον αντικομμουνισμό, τον αντισημιτισμό και τον αντικοινοβουλευτισμό ενώ ήταν ορκισμένοι εχθροί του ταξικού συνδικαλισμού και των κοινοβουλευτικών κομμάτων.

Ως έμβλημα είχαν υιοθετήσει τον δικέφαλο αετό της Βυζαντινής αυτοκρατορίας και φορούσαν κίτρινα πουκάμισα με μαύρες μπότες και χαλύβδινα κράνη και στα χέρια τους κρατούσαν γκλόμπς, ενώ τα περισσότερα από τα μέλη της, προέρχονταν από τα χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα της εποχής.

Η οικονομική κρίση καθώς και η αυξανόμενη αντίθεση του ντόπιου πληθυσμού με το εβραϊκό στοι-

χείο της πόλης είχε σαν αποτέλεσμα να οργανωθούν στους «Τριεψιλίτες» αρκετά νέα μέλη που αναλίσκονταν σε μαζικές στρατιωτικές παρελάσεις αλλά και σε οδομαχίες με πολιτικούς τους αντιπάλους. Παράλληλα φρόντιζαν να παρουσιάζουν μέσα από τα φυλλάδια και προκηρύξεις τους, ότι το εβραϊκό στοιχείο της πόλης δρα αντεθνικά σε βάρος της Ελλάδος και ότι υπάρχει μυστική συνεργασία Εβραίων με τους κομμουνιστές.

Στις 25 Ιουνίου 1931 στην εφημερίδα «Μακεδονία» παρουσιάζεται η ανακοίνωση της «Τρία Έψιλον» με 21 θέσεις που αιτιολογεί την αντισημιτική τους θέση:

«Η αναστάτωση... οφείλεται, εις την συσσώρευση, επί έτη, της αγανακτήσεως της ελληνικής ψυχής λόγω της ανηκούστης διαγωγής των Εβραίων».

Τις επόμενες ημέρες ομάδα 150-200 μελών της Ε.Ε.Ε. με την συνεργασία 1.500-2.000 πολιτών προερχομένων από τις προσφυγικές κατοικίες έκαψαν τον εβραϊκό συνοικισμό Κάμπελ.

Στα χρόνια που ακολουθούν, η φασιστική οργάνωση Ε.Ε.Ε. αποκτά μέλη σε όλες τις πόλεις της Μακεδονίας και το 1933 πραγματοποιεί πορεία προς την Αθήνα που σφραγίζεται με επεισόδια και οδομαχίες με ομάδες κομμουνιστών.

Το καλοκαίρι του 1931 έκαναν την εμφάνισή τους στα Γιάννενα τα πρώτα μέλη της Ε.Ε.Ε. και όπως ανέ-

φερε η εφημερίδα της εποχής «Ο Κήρυξ», σκοποί των «Τριεψιλιτών» ήταν η καταπολέμηση του Εβραϊσμού και του Κομμουνισμού. Σε απάντηση στην εφημερίδα η προσωρινή διοικούσα επιτροπή της Ε.Ε.Ε. του παραρτήματος Ιωαννίνων ανέφερε ότι: «αγωνιζόταν κατά των δημαγωγών και των αλαλαζόντων κυμβάλων των, κατά των ανθρωπιστικών θεωριών και κατά των ξένων προπαγανδών αι οποίαι αποσκοπούσαν στην αυτονόμηση της Μακεδονίας και της Θράκης», ενώ ο «Ηπειρωτικός Αγών» στις 4-9-1931 αναφερόταν στην Ε.Ε.Ε., τονίζοντας ότι:

«Αλλά και από γενικωτέρας απόψεως δεν ευρίσκω-
μεν επιτακτική την ανάγκην ιδρύσεως τοιούτων ορ-
γανώσεων, αι οποίαι μεταβάλλονται εις όργανα επι-
βουλής των ελευθεριών των λαών».

Η Ε.Ε.Ε. στα Γιάννενα

Στα Γιάννενα το 1934, η Ε.Ε.Ε βρίσκεται ήδη σε λειτουργία και η πόλη αρχίζει να «γνωρίζει» τα επεισόδια - μικρές οδομαχίες μεταξύ των «Τριεψιλιτών» με Γιαννιώτες κομμουνιστές, όπως για παράδειγμα αυτά που σημειώθηκαν κατά τη διάρκεια της εκδήλωσης για την 25η Μαρτίου. Σ' αυτήν τη χρονική περίοδο της κοινωνικής αναταραχής που αρχίζει σιγά σιγά να εκδηλώνεται στην πόλη, το Εμπορικό και Επαγγελματικό Επιμελητήριο πραγματοποιεί ευρεία σύσκεψη στα γραφεία του για να λάβουν μέτρα για την αντιμετώπιση του κομμουνισμού. Οι πρόσφατες εκλογές, που είχαν πραγματοποιηθεί στις 15 Ιανουαρίου 1934, είχαν αναδείξει στο διοικητικό συμβούλιο του Επαγγελματικού Επιμελητηρίου τους παρακάτω: Βασ. Τσουκανέλης, Αλκ. Καρακώστας, Νικ. Τζουβαντάρης, Γ. Κοράκης, Αθ. Βακαλόπουλος, Αλ. Τσίπας, Σπ. Δάκαρης, Ν. Κριτσιβέλος, Κ. Τόδουλος, Κ. Παλλώδιος.

Τελικά το Εμπορικό και Επαγγελματικό Επιμελητήριο εκδίδει ένα ψήφισμα που το κοινοποιεί στις Αρχές και την Κυβέρνηση. Το ψήφισμα ανέφερε:

«Παρακαλείται η σεβαστή κυβέρνηση όπως λάβη δραστικότερα μέτρα εκριζώσεως του κομμουνισμού, να προβή σε άμεσον εκκαθάρισιν παντός υπαλλήλου κομμουνίζοντος, να απαγόρευση την κυκλοφορίαν των κομμουνιστικών εφημερίδων, βιβλίων και περιοδικών και εν γένει παντός κομμουνιστικού εντύπου».

Την ίδια περίοδο που τα Γιάννενα γνωρίζουν τα επεισόδια της φασιστικής οργάνωσης Ε.Ε.Ε. με τους

κομμουνιστές, κάποιοι άγνωστοι με ανακοινώσεις που πέταξαν στους δρόμους της πόλης παρουσίαζαν τους κομμουνιστές ότι υποκινούνται από τους Εβραίους με προηγούμενο δεδομένο τα επεισόδια που είχαν σημειωθεί από μέλη της Ε.Ε.Ε. με Γιαννιωτοεβραίους.

Η εβραϊκή κοινότητα της πόλης δια του προέδρου της Μουσή Χ. Κοφινά και του γραμματέα της Βέσσου Δ. Μάτσα εξέδωσε ανακοίνωση διαμαρτυρίας στην οποία ανέφερε ότι: «οι Ισραηλίται της Ελλάδος και ιδία οι Ιωαννίται υπήρξαν πάντοτε νομοταγείς πολίται σεβόμενοι και αγαπώντες την Ελλάδα ως ιδίαν πατρίδα και ουδεμίαν έχουσιν σχέσιν μετά στοιχείων ανατρεπτικών, φίλοι πάντοτε της τάξεως και της ευνομίας».

Η εξτρεμιστική δραστηριότητα όμως των μελών της φασιστικής οργάνωσης Ε.Ε.Ε. του τοπικού παραρτήματος Ιωαννίνων αρχίζει να εντείνεται, με την ανοχή κάποιων κύκλων της τοπικής κοινωνίας, που έχει σαν αποτέλεσμα την απαρχή ενός νέου κύκλου βιαιοπραγιών κατά των Γιαννιωτοεβραίων.

Στις αρχές Απριλίου 1934, άγνωστοι ρίχνουν σε εβραϊκό εμπορικό μαγαζί της πόλης, σημείωμα που αναγράφονται τα εξής:

«Ε.Ε.Ε.- Αυτά Οβριέ, θα σου φαν' το κεφάλι.

Γενική σφαγή εβραίων τη 15-6-1934».

Στις 17-4-1934 στην Ανατολή, εξυβρίστηκε και ξυλοκοπήθηκε άγρια ο Εβραίος έμπορος, γυρολόγος, Αβραάμ Σαμουήλ Μεγίρ, από δύο «Τριεψιλίτες» του χωριού. Απέναντι στα συνεχιζόμενα επεισόδια το Εργατικό Κέντρο Ιωαννίνων που βρισκόταν στο καφενείο «ο Βενιζέλος», στις 13 Μαΐου 1934, αποφασίζει σύσκεψη εκπροσώπων από εργατικές, επαγγελματικές οργανώσεις με συμμετοχή δημοσιογράφων και διανοουμένων, με σκοπό τη σύσταση αντιφασιστικής οργάνωσης. Τελικά εκλέγεται 13μελής επιτροπή στην οποία συμμετέχει και ο διευθυντής του «Ηπειρωτικού Αγώνα» Ευθύμιος Τζάλλας και 3μελής για το πανελλαδικό αντιφασιστικό συνέδριο.

Στις δημοτικές εκλογές του 1934 ο Σ. Μαρτίνης υποψήφιος της Ε.Ε.Ε στα Γιάννενα εκλέγεται δημοτικός σύμβουλος λαμβάνων 913 ψήφους επί 2.700 που ψήφισαν. Ο ίδιος σε προσωπική επιστολή προς τον «Ηπειρωτικό Αγώνα» είχε δηλώσει από την αρχή του προεκλογικού αγώνα ότι επιζητά και ψήφους

των Χριστιανών μόνον κατοίκων της πόλης και όχι των Εβραίων.

Στις 20- 8 -1934 ο Χρηστοβασίλης* γράφει από την «Ελευθερία»:

«Ο Εμπορικός Σύλλογος ευρίσκεται άνω κάτω, εκ της μη προσελεύσεως και συμμετοχής των Ισραηλιτών εμπόρων εις την γενικήν συνέλευσιν αυτού, λόγω του ότι, ως ισχυρίζονται ούτοι, ο σύλλογος διοικείται παρ' ανθρώπων, διαπνεομένων υπό μίσους κατά του Ισραηλιτικού στοιχείου και ως απόδειξις φέρεται ότι τα ίδια πρόσωπα προϊστανται του Εμπορικού Συλλόγου και της Ε.Ε.Ε., ης σκοπός είναι η καταπολέμησις παντός εβραϊκού, διανεμηθείσης παρ' αυτής και προκηρύξεως προς το κοινόν, δι' ης συνιστάται μπουκκοτάξ κατά Ισραηλιτών εμπόρων, μέχρις ότου έλθει ο καιρός καθ' ον θα εκτοπισθή βιαίως τω εν Ηπείρω Ισραηλιτικόν στοιχείον».

Η Προκήρυξη της Ε.Ε.Ε. μνημείο αντισημιτισμού και μίσους

Το πρωτότυπο της «Προκήρυξης», της ΕΘΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΙΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (Ε.Ε.Ε.) -Παράρτημα Ιωαννίνων, όπως αναγράφει ο πρωτότυπος τίτλος και η οποία απευθύνεται «Προς όλους τους Έλληνας Ορθοδόξους Χριστιανούς» και η οποία δόθηκε από αναγνώστη της εφημερίδας από το προσωπικό του αρχείο. Ουσιαστικά πρόκειται για την αντίστοιχη «καρμπόν» προκήρυξη, γραμμένη με το ίδιο σχεδόν αβυσσαλέο ιδεολογικό πάθος του αντισημιτισμού, όπως ακριβώς και η αντίστοιχη που κυκλοφόρησε από την φασιστική οργάνωση «Τα Τρία Έψιλον» -Ε.Ε.Ε., το καλοκαίρι του 1931 στη Θεσσαλονίκη.

Η προκήρυξη του τοπικού παραρτήματος Ε.Ε.Ε. Ιωαννίνων έχει 34 θέσεις που εκφράζουν έντονο αντιεβραϊκό μένος ενώ στο τέλος της προκήρυξης αναφέ-

ρονται: «*Ημείς οι Έλληνες τους οποίους φοβούνται και μισούν περισσότερο οι Εβραίοι, διότι ο Ελληνικός Πολιτισμός... δεν πρέπει να στερησώμεν και εις την σημερινήν κρίσιμον περίστασιν της παγκοσμίου πάλης εναντίων της επιβολής του Ιουδαϊσμού, αλλά είμεθα πρωτοπόροι εις τον σκληρόν αγώνα. Δεν συνιστώμεν βιοπραγίας, αυταί θα έλθουν με το πλήρωμα του χρόνου....*».

Πρόκειται προφανώς περί της ίδιας επιστολής όπως ακριβώς κυκλοφόρησε στις 20 Αυγούστου του 1934 στους δρόμους της πόλης των Ιωαννίνων και σχολιάστηκε τότε από τον Χρ. Χρηστοβασίλη στην «Ελευθερία». Οι φραστικές απαι- λές της προκήρυξης και

γενικότερα όλης αυτής της «δραστηριότητας» αυτών των φασιστικών οργανώσεων, μετά από 10 χρόνια επρόκειτο να γίνουν πραγματικότητα, όταν στις 25 Μαρτίου 1944 συνελήφθησαν όλοι οι Γιαννιωτοεβραίοι από τον γερμανικό στρατό και εξοντώθηκαν στα ναζιστικά στρατόπεδα θανάτου του Άουσβιτς και του Μπιρκενάου.

Επίδραση στα δρώμενα του εμπορικού κόσμου των Ιωαννίνων

Η έκρυθμη αυτή κατάσταση στην οποία βρίσκεται το κοινωνικό κατεστημένο της πόλης είναι άνευ προηγουμένου, ο εμπορικός κόσμος γίνεται αποδέκτης αντιλήψεων κινδυνολογίας που εκφράζουν οι ενυπόγραφες ανακοινώσεις της φασιστικής οργάνωσης Ε.Ε.Ε του παραρτήματος Ιωαννίνων, ενώ στα εμπορικά δρώμενα της πόλης κυριαρχούν δύο τάσεις που εκφράζουν το κλίμα αυτής της εποχής. Από την μία πλευρά υπάρχει το Εμπορικό Επιμελητήριο, πρόεδρος του οποίου είναι ο Επ. Βέλλης με παραδοσιακή εκλογιμότητα από το 1913 και υποστηριζόμενος λογικά από τους γιαννιωτοεβραίους εμπόρους της πόλης, στη διοίκηση του οποίου βρίσκονται εκλεγμένοι από το 1932 οι: Επ. Βέλλης, Σαμπεθάι Καμπιλής, Κ. Τσόδουλος, Στεφ. Καψάλης, Σπυρ. Μέρτζιος και από την άλλη ο Εμπορικός Σύλλογος με τους: Δ. Τσονίδη, Π. Παγώνη, Κ. Στατηρά, Α. Γκλίναβο, Κ. Γκωλέτση, Ι. Θεοδωρίκα, Χ. Βλάχο.

Ουσιαστικά υπάρχει ένας διαχωρισμός ο οποίος οριοθετείται με τακτικά δημοσιεύματα στον τοπικό Τύπο και από τις δύο αντιμαχόμενες τάσεις που επικρατούν στον εμπορικό κόσμο. Στις 9 Σεπτεμβρίου 1934 στις αρχαιρεσίες για την ανάδειξη νέας διοίκησης στον Εμπορικό Σύλλογο ο Επ. Βέλλης χάνει τις εκλογές από τους αντιπάλους του, παρ' όλο που υποστηρίχθηκε από τους γιαννιωτοεβραίους εμπόρους και η νέα διοίκηση απαρτίζεται πλέον από τους: Δ. Τσονίδη, Δ. Δούμα, Π. Παγώνη, Γ. Γκωλέτση, Χαρ. Λάππα, Τ. Γιαννή, Κ. Στατηρά, Ζ. Γκλίναβο, Χαρ. Βλάχο.

Το 1934 η αυλαία είχε πέσει πλέον για τις παραταξιακές και συνδικαλιστικές διαδικασίες του εμπορικού κόσμου της πόλης, πίσω όμως στα παρασκήνια, το παραταξιακό παιχνίδι συνεχιζόταν με τακτικό θεατή «Τα Τρία Έψιλον» που λειτουργούσε σαν αιχ-

μή του δόρατος απέναντι στον «κομμουνιστικό» και «εβραϊκό» κίνδυνο.

Από το 1934 μέχρι το 1936 «Τα Τρία Έψιλον» άρχισαν να χάνουν την αίγλη τους παρ' ότι αυτή η οργάνωση είχε στρατιωτική δομή, πειθαρχία και άκρατο φανατισμό. Ο ερχομός της δικτατορίας του Μεταξά, την 4η Αυγούστου 1936, λειτούργησε για την πλειονότητα των στελεχών της οργάνωσης Ε.Ε.Ε ως πόλος έλξης για την ένταξή τους στις ιδεολογικές γραμμές του καθεστώτος και ενσωμάτωσή τους σ' αυτό.

Στα Γιάννενα ένα σημαντικό στέλεχος, (Τομεάρχης) της Ε.Ε.Ε., κάποιος Παπαχρήστου, εντάχθηκε και αυτός στη δικτατορία της 4ης Αυγούστου. Κατά τη διάρκεια της Γερμανικής Κατοχής, ο γερμανικός στρατός και συγκεκριμένα η υπηρεσία SiPo/S.D. προχώρησαν στην ανασύσταση της Ε.Ε.Ε., καθώς και άλλων παραστρατιωτικών οργάνωσεων που έδρασαν στον μεσοπόλεμο στην Ελλάδα, οι οποίες αποτέλεσαν τη δεξαμενή ναζιστικών στελεχών που επάνδρωσαν τα περιβόητα «Τάγματα Ασφαλείας» στη διάρκεια της Κατοχής. Η συνέχεια για τη δράση των «Ταγμάτων Ασφαλείας» είναι γνωστή, ενώ το τέλος του πολέμου βρίσκει αρκετά από τα στελέχη της Ε.Ε.Ε. να αποχωρούν το 1944 από την Ελλάδα μαζί με τον γερμανικό στρατό και τα τελευταία τους υπολείμματα να μάχονται στο πλευρό των Ναζί στη Γερμανία στην καρδιά του Ράιχ.

Η φασιστική οργάνωση Ε.Ε.Ε. «Τα Τρία Έψιλον» είναι μία από τις φασιστικές οργανώσεις που προσέφεραν ανελλιπώς τις υπηρεσίες τους στον κατακτητή κατά τη διάρκεια της Κατοχής. Οι οργανώσεις αυτές συνεργαζόμενες με τους Γερμανούς επέφεραν τα χειρότερα δεινά που γνώρισε ο ελληνικός πληθυσμός και όπως σημείωνε ο πεζογράφος Γιώργος Ιωάννου: «Οι Γερμανοί μετάφεραν ξαφνικά στην σχεδόν ειδυλιακή για μας σήμερα ατμόσφαιρα της ανύποπτης σκονισμένης βαλκανικής πολιτείας όλα τα αβυσσαλέα μεσαιωνικά πάθη και τους παραλογισμούς της Γοτθικής Ευρώπης».

* Ο Χρήστος Χρηστοβασίλης ήταν γνωστός συγγραφέας. Στη δεκαετία του '20 εξέδιδε στα Γιάννενα την εφημερίδα «Ελευθερία» ενώ εξελέγη δύο φορές βουλευτής με το Λαϊκό Κόμμα.

[Ο κ. Αλέκος Ράπτης είναι δημοσιογράφος]

Αναγνώστες των «Χρονικών» έχουν την πρωτοβουλία να ερευνούν και να μας στέλνουν παλαιά δημοσιεύματα από τον Ελληνικό Τύπο τα οποία αναφέρονται στην εβραϊκή παρουσία. Τα δημοσιεύματα αυτά έχουν ιδιαίτερη ιστορική σημασία επειδή παρουσιάζουν πτυχές της καθημερινής ζωής στα πλαίσια της ισραηλιτικής κοινοτικής δραστηριότητας.

Οι Εβραίοι της Χαλκίδας

Ο κ. Ορέστης Θρ. Παπαστρατής, τ. υπουργός, μας έστειλε σειρά δημοσιευμάτων που αφορούν τους Εβραίους της Χαλκίδας.

1920: Σιωνιστική Εορτή

Από την εφημερίδα «Εύβοια» (Διευθυντής και ιδιοκτήτης Θρασύβουλος Παπαστρατής) της 19ης Μαΐου 1920:

Την παρελθούσαν Κυριακή η ενταύθα Ισραηλιτική Κοινότης ετέλεσε συγκινητικότητατην δοξολογίαν εις την σημαιοστόλιστον Συναγωγήν της επί τη αποφάσει της ιδρύσεως Σιωνιστικού Κράτους υπό των Μεγάλων Δυνάμεων.

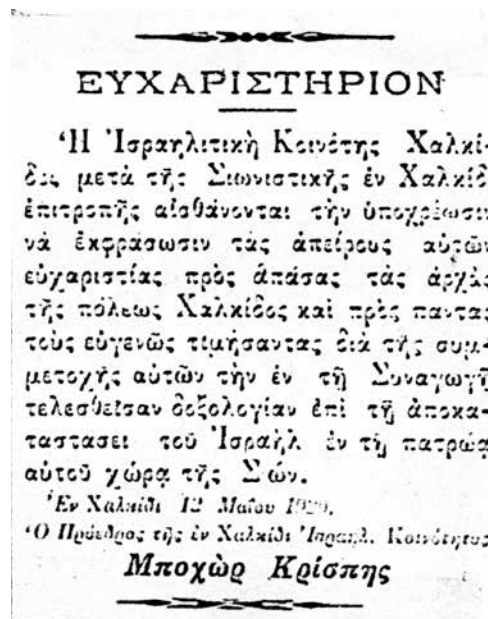
Η δοξολογία ετελέσθη με πάσαν επισημότητα. Δί' επισημού προγράμματος υπό του ενθουσιώδους συμπολίτου μας Προέδρου της Κοινότητος κ. Μ. Κωστή προσεκληθησαν και προσήλθον πάσαι αι πολιτικά και στρατιωτικά αρχαί της πόλεως και πλήθος λαού ώστε υπερεπληρώθη η Συναγωγή τα προαύλια και ο δρόμος της Συναγωγής.

Μετά τους ωραίους και ποιητικούς ύμνους τους οποίους έψαλλεν ο Ραβίνος και το Σιωνιστικόν ύμνον τον οποίον έψαλλαν Ισραηλιτιδες παρθένοι συνωδεία και της Φιλαρμονικής η οποία έπαιξε και τον Ελληνικόν ύμνον και των Συμμάχων Μ. Δυνάμεων ο ευπαίδευτος και άρι-

στος γνώστης της Ισραηλιτικής ιστορίας και των ιερών γραφών συμπολίτης μας κ. Μποχώρ Φόρνης εξεφώνησε περιεκτικόν και ιστορικώτατον και επιστημονικόν λόγον, εξιστορίσας τους αγώνας του λαού του Ισραήλ από της εμφανίσεώς του μέχρι σήμερον.

Μετά τούτον ο νεαρός συμπολίτης μας κ. Μήνωσ Χαΐμ Λευίς, φοιτητής της Νομικής, δια γλώσσης απλής, με λέξεις διαλεκτές αι οποίαι εκτυπούσαν ζωηρότητα και αμέσως στην καρδιά, παρέστησε τον μεγάλο πόνο της σκλαβιάς, και εχαιρέτισε την ελευθερία του Ισραήλ. Ο λόγος του νεαρού συμπολίτου μας εφανέρωνε τον γνήσιον Ισραηλίτην τον μεγαλοουργόν και πλήρη ζωής και θάρρους, ήτο ένα αληθινό ποίημα που συνεκίνησε το ακροατήριον μέχρι δακρύων, ήτο ποίημα αληθινού

γνησίου απογόνου του Δαυίδ.

Μετά τούτον ο επιθεωρητής των Δημ. Σχολείων κ. Λειβαδάς ωμίλησε δί' ολίγων σχετικώς με την δράσιν του ιστορικού λαού του Ισραήλ και την

συγγένειάν του προς τον Ελληνισμόν.

Ακολούθως πάντες επεσκεφθήσαν τον κ. πρόεδρον της Κοινότητος εις τον οίκον του όπου προσεφέρθησαν διάφορα γλυκά και ποτά.

Η κοινωνία συμερίζεται ειλικρινώς την χαράν των συμπολιτών μας Ισραηλιτών η οποία έλαμπεν εις τα πρόσωπά των. Οι δε νεαροί και ενθουσιώδεις Ισραηλίται εώρτασαν επί διήμερον την απελευθέρωσιν της Πατρίδος των, το εσπέρας δε της Δευτέρας όλοι εφ' αμαξών και με βεγγαλικά και σημαίας περιήλθον την πόλιν ζητωκραυγάζοντες υπέρ της Ελλάδος και των Συμμάχων και ψάλλοντες τον Εθνικόν Σιωνιστικόν ύμνον.

1913: Η κατάργησις του εθίμου

Στην εφημερίδα «Εύριπος» του 1913 (χωρίς πλήρη ημερομηνία) καταχωρήθηκε το παρακάτω σχόλιο για την κατάργησις του εθίμου του «καψίματος του Ιούδα»:

Ευτυχώς υπάρχουν και στιγμαί καθ' άς κατανοούνται αι υποδείξεις και συστάσεις του τύπου. Και εννοούμε την κατάργησιν εφέτος τουλάχιστον του βαρβάρου εθίμου της καύσεως του ομοιώματος Ιούδα κατά την ημέραν του Πάσχα. Καθ' ην εποχήν η μετά των Ισραηλιτών συμβίωσις μας είναι τόσον αγαθή, ώστε να μη υπάρχη παρά η λεπτή θρησκευτική διάκρισις, η υπάρξις τοιού-

Η ΚΑΤΑΡΓΗΣΙΣ ΤΟΥ ΕΘΙΜΟΥ

των εθίμων κατέρριπτε πάσαν ιδέαν περί ισοπολιτείας και ευνομίας. Ο εγχώριος τύπος δεν έπαυσε συνιστών την κατάργησιν και χαίρει σήμερα, διότι η φωνή αυτού κυρίως συνετέλεσεν εις τούτο, ελπίζων ότι ούτε και εις το μέλλον πλέον θα επαναληφθή. Εις την προσπάθειαν της καταργήσεως του εθίμου πάσαν επιρροήν ήσκησαν και η Επισκοπική και η Διοικητική Αρχή, είναι δε ευτύχημα διότι πληρέστερον κατενοήθη η ανάγκη αυτή και παρά των επιτρόπων του ναού της Αγ. Παρασκευής, οίτινες επιμελώς και δραστηρίως κατέβαλον πάσαν μέριμναν όπως εκπληρωθή η κοινή επιθυμία και καταργηθή έθιμον ενθυμίζον παλαιούς χρόνους.

Δημοσιεύματα του 19^{ου} αιώνα για Ισραηλιτικές Κοινότητες

Ο κ. Αντώνης Ν. Βενέτης - Μοναστηράκι Δωρίδος, συγκέντρωσε δημοσιεύματα από την ημερήσια αθηναϊκή εφημερίδα του 19^{ου} αιώνα «Η Ώρα», που αναφέρονται σε γεγονότα από τη ζωή Ισραηλιτικών Κοινοτήτων.

Στην «Ώρα» της 3-7-1881, διαβάζουμε:

«Κατά την ημέραν εισόδου του ελληνικού Στρατού εις Άρταν, οι αυτόθι Ισραηλίται συνελθόντες εν τω Ισραηλιτικώ ναώ ετέλεσαν δοξολογίαν εις τον Ύψιστον. Ο Ραβίνος Χαήμ Ησί εξεφώνησε λόγον, δι' ου εξαίρων την συνταγματικήν αρχήν, καθ' ην άπαντες οι πολίται οιουδήποτε θρησκεύματος εισίν ίσοι ενώπιον του νόμου, αναφέρει, ότι εν Ελλάδι εις ουδεμίαν διάκρισιν υποβάλλεται το όνομα του Ισραηλίτου και παροτρύνει τους ομοδόξους του, να κατορθώσωσιν, όπως η Ελλάς εύρη εν τοις Ισραηλίταις τέκνα άξια αυτής. Εν τέλει εξέφρασεν ευχάς ο Ραβίνος υπέρ της ευπραγίας και της τελείας εκπληρώσεως των πόθων της Ελλάδος».

Στην ίδια εφημερίδα της 23-2-1888 αναγράφεται ότι: «Απεβίωσεν εν Άρτη ο ραβίνος της Ισραηλιτικής Κοινότητος. Το Υπουργείον Στρατιωτικών ενετείλατο εις τας αυτόσει αρχάς ν' αποδοθώσιν εις τον νεκρόν αι κεκανονισμένοι εις τον βαθμόν τιμαί».

Να σημειώσουμε ότι η προσάρτησις της Άρτας εις το Ελληνικό Κράτος έγινε από το Συνέδριον του Βερολίνου (1878) και ο αποβιώσας Ραβίνος της Άρτας ο οποίος δεν κατονομάζεται στην «Ώρα» της 23/12/1888, πιθανόν να ήτο ο ραβίνος Χαήμ Ησί.

Στην «Ώρα» επίσης της 15-7-1881 διαβάζουμε ότι «Απεβίωσε την παρελθούσαν εβδομάδα εν Χαλκίδι ο αρχираββίνος της αυτόθι Ισραηλιτικής Κοινότητος Βενιαμίν Ισαχάρ Ακοέν. Την κηδείαν αυτού παρηκολούθησαν αι αρχαί και σύμπασα η πόλις».

Στην ίδια πάντα εφημερίδα της 26-9-1881 διαβάζουμε για την απογραφή στην Κύπρο, αμέ-

σως μετά την μεταβίβαση αυτής από την Οθωμανική αυτοκρατορία στην Βρετανική τοιαύτη. «Κατά την τελευταία απογραφή του πληθυσμού της νήσου Κύπρου, οι κάτοικοι συμποσούνται εις 187.740, διαιρούμενοι κατ' εθνότητα και θρησκευόμενα ως εξής: Έλληνες 145.000, μουσουλμάνοι 40.000, καθολικοί 2.500, αρμένιοι 200 και ιουδαίοι 40».

Στην «Ωρα» της 18-10-1880 διαβάζουμε: «Κατ' αυτές εξεδόθη εν Πέστη υπό του διασήμου βουλευτού Ιστόκζυ περίεγον περιοδικόν υπό τον τίτλον «Αντισημητικόν». Εν αυτώ εξετάζεται το ζήτημα, εάν ο Ιουδαϊσμός είναι δεκτικός μεταρρυθμίσεων, τουθ' όπερ αρνείται ο κ. Ιστόκζυ. Κατ' αυτόν ο Εβραίος καν έτι αποπειραθή τις να εκμαγαρίσει αυτόν, διαμένει πάντοτε εβραίος, διότι πάντοτε έναν και μόνον σκοπόν έχει να καταστήσει υπόδουλον μόνον τον Μαγυάρων. Αι εφημερίδες της Πέστης επικρίνουσι το περιοδικόν τούτο».

Είναι προφανές ότι ο «διάσημος βουλευτής Ιστόκζυ» κατέστη «διάσημος» μάλλον για τις αντισημητικές ιδεοληψίες του και βεβαίως οι «ιδέες» του δεν επαληθεύτηκαν από την ιστορική διαδρομή. Ούτε βεβαίως είναι μομφή ο -οποιοσδήποτε- λαός να προσπαθεί να διατηρήσει την πολιτιστική και εθνική του ταυτότητα.

Το τελευταίο περιστατικό έχει ερωτικό χρώμα και **δημοσιεύεται στην «Ωρα» της 10-1-1889.** Έτσι διαβάζουμε: «Εν Λαρίσση ο Γεωργ. Καραμανλής, εκ του Οθωμανικού καταγόμενος, θελήσας να εκδικηθή κατά της Ισραηλίτιδος Ιστάρ Ιωακείμ Γιούδα, μη ενδιδούσης εις τας ερωτικές αυτού απαιτήσεις, παραμονεύσας αυτήν, καθ' ην ώραν μετέβη εις το παρά την οικίαν της φρέαρ να αντλήση ύδωρ, επετέθη κατ' αυτής, και ως ήτο κεκλιμένη προς το φρέαρ, έρριψεν αυτήν εντός.

Είτα επικαθήσας των χειλέων του φρέατος, επέτασεν αυτήν να μη φωνάζη διότι ευτυχώς αβαθούς όντος του φρέατος, αυτή μόνον τραύματα τινά υπέστη και ήρξατο επικαλουμένη βοήθειαν. Των φωνών της ακούσας ο πλησίον εκεί κατοικών Ιω. Διακόπουλος, έσπευσε και εξήγαγεν αυτήν εκείθεν, του Καραμανλή τραπέντος εις φυγήν πλην συλληφθέντος κατόπιν και παραδοθέντος εις την Εισαγγελίαν».

Έτος Γ'. Περίδος Β'. — Σπάρτη την 27 Μαΐου 1881 — Αριθ. 19

ΣΠΑΡΤΗ

Οι Εβραίοι της Ρωσίας τον 19^ο αιώνα

Οκ. *Μηνάς Αναστασάκης* - Λακωνία, μας απέστειλε το παρακάτω δημοσίευμα από την εφημερίδα «Σπάρτη», της 27ης Μαΐου 1881, που αφορά τον διωγμό των Εβραίων στη Ρωσία.

- Εν Ρωσσία ενηργήθη φοβερά καταδίωξις και αφαιρέσις των υπαρχόντων υπό της μηδενιστικής εταιρείας κατά των Ιουδαίων, όπερ προανάκρουσμα μελλοντικών τοιαύτης φύσεως κινήματων. Απάνθρωπον και αδικαιολόγητον το κατά των Ιουδαίων μέτρον τούτο, ων η ελεεινή κατάστασις κινεί τον οίκτον των πάντων, καθόσον ήδη ούτω τυγχάνουσι εγκαταλελειμμένοι και πένητες.

- Αναγγέλλεται, ότι εν Ρωσσία συνελήφθησαν ικανά άτομα και εφυλακίσθησαν εκ των μηδενιστών. Φρονούμεν, ότι ο αυτοκράτωρ θέλει κάμει έργον φρονήσεως, είτε να ενδώση εις τας νομίμους περί ελευθεριών αξιώσεις των μηδενιστών, ων η αφετηρία του έργου αυτών υπήρξεν αιματηρά και αξιορθήνητος, είτε να φροντίση να εγκοπώθη το νοήμον και συνετόν στοιχείον των πολιτών, κτυπών κατακέφαλα το ταραχώδες και έκνομον των μηδενιστών στοιχείον.

| ΔΙΟΡΘΩΣΗ |

Στο τεύχος 236 (Απρίλιος - Ιούνιος 2012) του περιοδικού μας, στη σελ. 16, στην εικονογράφηση του άρθρου «Εβραίες γυναίκες μετά το Ολοκαύτωμα», δημοσιεύθηκε φωτογραφία από τη Θεσσαλονίκη του έτους 1947, στην οποία μεταξύ άλλων εικονίζεται η **Σύλβια Σεβή**, αντί Λεβή που από παραδρομή αναφέρθηκε.

Οι Εβραίοι των Χανίων επί Ενετοκρατίας

Οκ. *Αντώνης Πλυμάκης* - Χανιά, μας απέστειλε το παρακάτω απόσπασμα από το βιβλίο του Γιάννη Δ. Τσιβή - Δικηγόρου Χανιά 1252-1940 (εκδόσεις «Γνώση», 1990).

Το καλοκαίρι του έτους 1492 εγκαταστάθηκαν στα Χανιά μερικές εβραϊκές οικογένειες, που τα μέλη τους δεν ήταν περισσότερα από πεντακόσια. Οι ενετικές αρχές Χανίων όρισαν τόπο μόνιμης και αμετακίνητης κατοικίας τους το χώρο που καταλαμβάνει και σήμερα η συνοικία της Εβραϊκής.

Στην περίοδο της Ενετοκρατίας και Τουρκοκρατίας, ως το έτος 1830 περίπου, ο χώρος

όπου είχαν την κατοικία τους οι Εβραίοι Χανίων αποτελούσε γκέτο.

Ο Γερμανός περιηγητής F. W. Sieber, που περιηγήθηκε την Κρήτη το έτος 1817, γράφει τα εξής για τους Εβραίους των Χανίων: Οι Τούρκοι τους περιφρονούσαν. Σκύλε, αλήτη, γύφτο, είναι οι συνηθισμένες προσφωνήσεις των Τούρκων στους Εβραίους.

Οι Εβραίοι κάτοικοι Χανίων είναι πολύ ευφύστεροι από τους Έλλη-

νες συμπολίτες τους. Προσέχουν πολύ να μη δίδουν αφορμές. Έχουν ένα είδος δικαστηρίου για τη λύση των

μεταξύ τους διαφορών. Αν μαλώσουν δύο, όλοι οι άλλοι Εβραίοι στρέφονται εναντίον και των δύο. Επειδή ζουν αποτραβηγμένοι, δεν επισύρουν την προσοχή των Τούρκων. Κανείς δεν γνωρίζει ποιος απ' αυτούς είναι πλούσιος. Έτσι, αν κανείς Εβραίος υποχρεωθεί να πληρώσει πρόστιμο, η Κοινότητα τον δηλώνει άπορο και ολόκληρη η Κοινότητα εξοφλεί το πρόστιμο. Αυτή την αλληλεγγύη δεν την έχουν οι Έλ-

ληνες μεταξύ τους.

Οι Λεβαντινοί Εβραίοι δεν είναι τόσο βραχύσωμοι, άσχη-

μοι και ασθενικοί, όσο οι βορειότεροι ομόθρησκοί τους, ίσως γιατί είναι απαλλαγμένοι από τη στρατιωτική θητεία. Επίσης, οι Εβραίοι των Χανίων δεν είναι δειλοί. Κατά τη διάρκεια επιδημίας πανούκλας ανέλαβαν με πολλούς κόπους και κινδύνους να θάβουν τους νεκρούς, να φέρνουν τρόφιμα και νερό, να περιποιούνται τους Ευρωπαίους, αν και δεν είχαν καμιά υποχρέωση. Επιπλέον είναι εργατικοί και φιλόποιοι.

«Τα πρωτόκολλα των Σοφών της Σιών»

Οκ. *Δημήτρης Σαραντάκος*, χημικός μηχανικός, ασχολείται με τη φιλολογία. (Έχουν κυκλοφορήσει ήδη δεκατέσσερα βιβλία του). Εξέδιδε το περιοδικό «Το Φιστίκι» (1979-2008). Το παρακάτω κείμενό του θεωρεί ότι συμπληρώνει εκείνο της δικαστού Hadassa Ben Itto, που δημοσιεύτηκε στο τεύχος 233 του περιοδικού μας.

Ένα πολύ διαδεδομένο παραμύθι είναι η «διεθνής συνομο-

σία του Εβραϊσμού κατά της Ανθρωπότητας», όπως έχει κωδικοποι-

ηθεί σε ένα ντοκουμέντο επιγραφόμενο «Τα Πρωτόκολλα των Σοφών της Σιών». Ο Αδόλφος Χίτλερ και οι συννοχοί του, όχι μόνο το ενστερνίστηκαν, αλλά και το εκμεταλλεύτηκαν στο έπακρον, αρχικά μεν για να βάλουν χέρι στις εβραϊκές περιουσίες στη Γερμανία και τελικά για την «οριστι-

κή λύση» του εβραϊκού προβλήματος στα κρεματόρια των στρατοπέδων συγκέντρωσης.

Αλλά εκτός από τους εγκληματίες αυτούς, τα «Πρωτόκολλα» τα υιοθέτησαν και τα πρόβαλλαν ως αυθεντικά πολλοί άλλοι δημοσιογράφοι και συγγραφείς, άλλοι ιδιοτελώς, για να εξυπηρετήσουν διάφο-

ρες σκοπιμότητες, κά-
ποιοι όμως καλοπροαί-
ρετα.

Το ενδιαφέρον δεν
είναι το ότι «Τα Πρωτό-
κολλα των σοφών της
Σιών» είναι πλαστά,
αλλά πως αποτελούν
τον τελευταίο κρίκο σε
μια ολόκληρη αλυσίδα
λογοκλοπών και πλα-
στογραφιών. Η αρχή
της αλυσίδας αυτής εί-
ναι το αθώο βιβλίο του
Μωρίς Ζολύ (Maurice
Joly) «*Διάλογοι μετα-
ξύ του Μακιαβέλλι και
του Μοντεσκιέ στην Κό-
λαση*» που κυκλοφό-
ρησε το 1846 και πε-
ριέγραφε ένα διαβολι-
κό σχέδιο ενάντια στον
Λουδοβίκο Ναπολέοντα
(ανεψιό του Μεγά-
λου), ανερχόμενο πολι-
τικόν ηγέτη, που μερικά
χρόνια αργότερα θα γι-
νόταν αυτοκράτορας με
το όνομα Ναπολέον III.

Τη βασική ιδέα του
βιβλίου του Ζολύ έκλε-
ψε ένας άσημος Γερμα-
νός συγγραφέας ο Χέρ-
μαν Γκαϊτζε (Hermann
Goedsche), που χρησι-
μοποιούσε το ψευδώ-
νυμο σερ Τζων Ρέτκλιφ
(Sir John Retcliffe) και
σε ένα βιβλίο του, που
κυκλοφόρησε το 1868
στο Μπίαριτζ, στη θέ-
ση των συνομωτούντων
κατά του Λουδοβί-
κου Ναπολέοντα Γάλ-
λων, έβαλε μια φατρία
Εβραίων, που συνομω-

τούσαν για να βρουν
τρόπο να εξουσιάσουν
τον κόσμο και να υπο-
δουλώσουν την Ανθρω-
πότητα! Τα σχέδια τους
υποτίθεται πως κρυ-
φάκουσε ο συγγραφέ-
ας, όταν μια νύχτα πε-
ριπλανήθηκε σε ένα νε-
κροταφείο και παρα-
κολούθησε μια ομά-
δα Εβραίων σοφών, που
βγήκαν από έναν ... τά-
φο και έπιασαν κουβέ-
ντα εκεί δίπλα.

Το μυθιστόρημα του
Γκαϊτζε είχε ήδη ξεχα-
στεί, όταν, το 1897, κά-
ποιοι υπάλληλοι της
Οχράνα, δηλαδή της
τσαρικής υπηρεσίας
ασφαλείας, αντέγρα-
ψαν αυτολεξί την υπό-
θεσή του, από τη ρωσι-
κή μετάφρασή του, και
κατασκεύασαν ένα δή-
θεν ντοκουμέντο, που
το βάφτισαν «Τα Πρω-
τόκολλα των σοφών της
Σιών». Έχοντας επίγνω-
ση της πλαστότητας, το
κατασκευασμά τους αυ-
τό στην αρχή τυπώθηκε
εν κρυπτώ (το 1897) και
μόλις οχτώ χρόνια αρ-
γότερα κυκλοφόρησε
δημόσια.

Ο σκοπός της κατα-
σκευής και της έκδοσης
των *Πρωτοκόλλων των
Σοφών της Σιών* ήταν
πολιτικός. Αποσκο-
πούσε να ενδυναμωθεί
η θέση του Τσάρου Νι-
κολάου II με το να ξε-
σκεπαστούν οι αντίπα-

λοί του ως σύμμαχοι σε
μια γιγάντια συνωμο-
σία για την κατάκτηση
του κόσμου και ενοχο-
ποιούσε τους Εβραίους
για τα δεινά της Ρωσί-
ας, η οποία τότε περ-
νούσε περίοδο μεγάλης
πολιτικής, κοινωνικής
και οικονομικής κρίσης.

Να μην ξεχνάμε πως
το 1904 νικήθηκε τα-
πεινωτικά από την Ια-
πωνία, ενώ το 1905 (τη
χρονιά της επίσημης
κυκλοφορίας του «ντο-
κουμέντου») είχε ξε-
σπάσει Επανάσταση -
η πρόβα της Οκτωβρι-
ανής.

Πολύ σύντομα απο-
καλύφθηκε η απάτη.
Ήδη το 1918 οι Μπολ-
σεβίκοι δημοσιοποίη-
σαν τα αρχεία της
Οχράνας, όπου γινόταν
μνεία της πλαστογρα-
φίας. Το 1920 ο Λούσι-
αν Γουλφ (Lucien Wolf)
στο δοκίμιό του «*Ο
Εβραϊκός Μπαμπούλας
και Τα Πλαστογραφη-
μένα Πρωτόκολλα των
Λογίων Σοφών της Σι-
ών*», που εκδόθηκε στο
Λονδίνο, δημοσιοποίη-
σε την απάτη και την
επόμενη χρονιά ο αντα-
ποκριτής των Τάιμς,
Φίλιπ Γκρέηβς την έκα-
νε γνωστή σε παγκό-
σμια κλίμακα.

Παρ' όλα αυτά το
παραμύθι εξακολου-
θησαν να το χρησιμο-
ποιούν πολλοί για τους

σκοπούς τους. Τα *Πρω-
τόκολλα* ανατυπώθη-
καν το 1921 από την
Dearborn Independent,
μια εφημερίδα του δια-
κεκριμένου αντισημίτη
Χένρυ Φορντ στο Μίσι-
γκαν, κυρίως για να κα-
τηγορηθούν οι Εβραί-
οι και οι Κομμουνιστές
σαν υποκινητές απεργι-
ών και διαδηλώσεων. Ο
Φορντ έγραψε σχετικά
στις 17-2-1921:

«*Η μοναδική δήλω-
ση που με ενδιαφέρει
να κάνω για τα Πρωτό-
κολλα είναι ότι ταιριάζ-
ουν με αυτά που συμ-
βαίνουν. Είναι δεκαέ-
ξι χρονών και ταιρίαζαν
με την παγκόσμια κατά-
σταση μέχρι τότε. Ταί-
ριαζουν και τώρα*».

Κάτι ανάλογο έγρα-
ψε λίγο αργότερα ο
Αδόλφος Χίτλερ στο βι-
βλίο του «*Ο Αγών μου*»:
«*Ο βαθμός στον οποίο η
όλη ύπαρξη αυτών των
ανθρώπων (των Εβραί-
ων) βασίζεται σε ένα
συνεχόμενο ψέμα, φαί-
νεται χωρίς αμφιβολία
από τα Πρωτόκολλα
των Λογίων Σοφών της
Σιών...*».

Το θλιβερό είναι
πως ακόμα και σήμερα
η απάτη των *Πρωτοκόλ-
λων* συνεχίζει να ξεγελά
ανθρώπους και τα πλα-
στά αυτά κείμενα να
μνημονεύονται σαν βι-
βλιογραφική πηγή και
σημείο αναφοράς!

Βιβλίο

► ΓΙΑΝΝΗ Δ. ΣΑΚΚΑ
*Η Ελλάδα, το
Κυπριακό και ο
Αραβικός Κόσμος
1947-1974*

(Πατάκης, Αθήνα 2012, σελ. 236)

Σκοπός του ενδιαφέροντος μελετήματος του Αναπλ. Καθηγητή κ. Γ. Σακκά είναι να αναδείξει τα προβλήματα και τα διλήμματα που αντιμετώπισε η Ελλάδα στην προς Ανατολάς πολιτική της μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Επίσης, να εντάξει τις ελληνοαραβικές σχέσεις στο ευρύτερο διεθνές και περιφερειακό περιβάλλον. Γι' αυτό αναλύονται διεξοδικά η μονομερής φιλοαραβική πολιτική της Ελλάδας και τα αποτελέσματά της, η θέση της χώρας μας στο διεθνή συσχετισμό δυνάμεων στην Εγγύς/Μέση Ανατολή και οι επιπτώσεις του στις τοπικές εξελίξεις. Επίσης εξετάζεται η πολιτική των περιφερειακών κρατών με μεγάλη γεωστρατηγική ση-

μασία (Τουρκία, Ισραήλ και Αίγυπτος), ιδιαίτερα σε σχέση με κρίσιμα για την περιοχή ζητήματα, όπως το κυπριακό και το παλαιστινιακό.

► CHAIM HERZOG
*Οι Αραβοϊσραηλινοί
Πόλεμοι*

(Εκδ. Λιναίος, Αθήνα 2011, σελ. 817)

Ο Chaim Herzog, ο υποστράτηγος του ισραηλινού στρατού που έφτασε στο ύπατο αξίωμα του Προέδρου του Ισραήλ (1983-1993), εξιστορεί αναλυτικά την αραβοϊσραηλινή διένεξη από το 1948 μέχρι σήμερα.

Όλα αυτά τα χρόνια το Ισραήλ είχε να αντιπαλέψει με το να μεταβάλει μία χέρσα γη σε χώρα για να κατοικήσουν οι πολίτες του. Είχε επίσης το τεράστιο έργο να ενοποιήσει ανθρώπους που προέρχονταν από διαφορετικές χώρες του Κόσμου, και να τους μεταβάλει σε πολίτες ενός ενιαίου Κράτους. Είχε μέλημα να δημιουργήσει τις κατάλληλες δομές για να

λειτουργήσει το συγκεκριμένο Κράτος, την επίσημη γλώσσα του οποίου ανέστησε μετά από χιλιάδες χρόνια. Κι όλα αυτά έγιναν με το όπλο ανά χείρας, αφού και σήμερα η ποθητή αποκατάσταση μόνιμης ειρήνης ακούγεται αρκετά μακρινή. Το βιβλίο βοηθά τον αναγνώστη να διαμορφώσει τη δική του άποψη για τα γεγονότα.

► ΓΙΑΝΝΗ ΜΟΥΓΟΓΙΑΝΝΗ
*Στα τρίστρατα
του Πολιτισμού*

(Εκδοση Κοινωφελούς Ιδρύματος Ν. και Ελ. Πορφυρογένη, Βόλος 2012, σελ. 157)

Το βιβλίο περιέχει αναμνήσεις από τη ζωή του συγγραφέα ως συμμετοχού στην πνευματική ζωή κυρίως της περιοχής της Θεσσαλίας. Οι αναμνήσεις (από ταξίδια, εκδηλώσεις, συναντήσεις κ.λπ.) είναι γραμμένες κατά τρόπο που παρέχουν στοιχεία και πληροφορίες ώστε να διαβάζονται με ενδιαφέρον από κάθε αναγνώστη.

► ΧΡΗΣΤΟΥ ΒΑΣΙΛΑΚΗ
*Το αίμα
των μαρτύρων
το Κομμένο
στα χρόνια
της γερμανικής
Κατοχής*

(Εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα 2012, σελ. 327)

Το βιβλίο αποτελεί τον καρπό πολύχρονης και πολύμοχθης έρευνας στα γερμανικά και ελληνικά αρχεία σχετικά με τη σφαγή 317 κατοίκων στο Κομμένο της Άρτας, μεταξύ των οποίων γυναίκες και παιδιά, στις 16 Αυγούστου 1943. Ένα από τα πιο αποτρόπαια εγκλήματα πολέμου που διέπραξε ο τακτικός στρατός της Βέρμαχτ, όχι μόνο στον ελλαδικό, αλλά και στον ευρύτερο ευρωπαϊκό χώρο.

Η τραγωδία του Κομμένου εμφανίζει το στοιχείο του παραλογισμού και της διαστρέβλωσης από την πλευρά της επιχειρησιακής κτηνωδίας των γερ-

μανικών στρατευμάτων της Μεραρχίας «Εντελβάις», του λεγόμενου «Τάγματος Θανάτου», αλλά και παραμένει η μοναδική σφαγή σε βάρος άμαχου πληθυσμού, ακόμη και νηπίων, και που δεν μπορεί να καταταγεί στα γερμανικά αντίποινα κατοχής.

Κυκλοφόρησαν επίσης:

› ΙΑΚΩΒ ΣΙΜΠΗ

Η έννοια της Κοινότητας στους Εβραίους της Ελλάδος

(Δομή και λειτουργία της εβραϊκής κοινωνίας στην οθωμανική αυτοκρατορία)

Τον Μάιο 2012 κατατέθηκε στο Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης και είναι στη διάθεση των ερευνητών η Διδακτορική Διατριβή

του Ιακώβ Σιμπή με τίτλο «Η έννοια της Κοινότητας στους Εβραίους της Ελλάδος (Δομή και λειτουργία της εβραϊκής κοινωνίας στην οθωμανική αυτοκρατορία)».

Η διατριβή (σελ. 834) εκπονήθηκε για το Τμήμα Πολεοδομίας και Χωροταξίας της Αρχιτεκτονικής Σχολής του ΕΜΠ, υπό την εποπτεία του καθηγητή Γεωργίου Σαρηγιάννη. Αποτελείται από δύο τόμους. Ο α' τόμος περιλαμβάνει μια εκτεταμένη περιγραφή των εβραϊκών κοινοτήτων σε όλη την οθωμανική αυτοκρατορία και τον ελλαδικό χώρο όπου εγκαταστάθηκαν στο τέλος του 15ου και τις αρχές του 16ου μετά τον διωγμό τους από την Ισπανία. Ο β' τόμος περιλαμβάνει φωτογραφίες και χάρτες.

Η απειλή

Συνέχεια από τη σελ. 2

τον φοβίζουν. Αν η «Χρυσή Αυγή» ήταν ένα απλό ακροδεξιό κόμμα, μία έστω ακραία εκδοχή του πολιτικού φάσματος, θα μπορούσε κάποιος να παραδεχτεί ότι ένα μέρος του λαού μας έκανε, με δημοκρατικό τρόπο, μία επιλογή. Δυστυχώς, όμως, τα θεσμικά και ουσιαστικά συστατικά της συγκεκριμένης οργάνωσης δεν βρίσκονται εντός του δημοκρατικού τόξου. Τώρα μάλιστα που η «Χρυσή Αυγή» απέκτησε κοινοβουλευτική εκπροσώπηση, προβολή στα ΜΜΕ, υλικούς πόρους από τον κρατικό προϋπολογισμό, συμβολική παρουσία στην πολιτική ζωή, οι κίνδυνοι πολλαπλασιάζονται. Η ελληνική κοινή γνώμη, η Ελληνική Πολιτεία, ο κοινοβουλευτικός βίος της χώρας δεν έχει να αντιμετωπίσει ένα αντισυστημικό κόμμα, μία ομορτωριστική ομάδα, έχει να αντιμετωπίσει μία δυναμική απειλή στα θεμέλια του δημοκρατικού πολιτεύματος. Η αταξία που φτάνει στα όρια της ανομίας είναι αυτή που μας κάνει να φοβούμαστε. Επειδή δε εμείς οι Εβραίοι έχουμε υποστεί κατά κύριο λόγο τα απάνθρωπα αποτελέσματα της ναζιστικής ιδεολογίας και πρακτικής αισθανόμαστε επιτακτική την ανάγκη να χτυπήσουμε το καμπανάκι του κινδύνου. Όσο ακόμη είναι καιρός ας μελετήσουμε – κυρίως οι νεότεροι – την Ιστορία για να γίνουν ορατοί, κατανοητοί οι κίνδυνοι του παρόντος και του μέλλοντος...

1912 Η Ισραηλιτική Κοινότητα Αθηνών για την απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης

Στο ένθετο της «Καθημερινής» (25 Μαρτίου 2012, σελίδα 60) για τους Βαλκανικούς Πολέμους δημοσιεύεται η παρακάτω είδηση:

«Η Ισραηλιτική Κοινότητα των Αθηνών υπό τον Πρόεδρό της Α. Κωνσταντίνη πραγματοποίησε δέηση μετ' ευχών υπέρ των θριάμβων του ελληνικού αγώνος και απέστειλε συγχαρητήρια τηλεγραφήματα προς τον διάδοχο του ελληνικού θρόνου και προς την Ισραηλιτική Κοινότητα της Θεσσαλονίκης μετ' «αδελφικόν ασπασμόν της Ελευθερίας».

[Από το βιβλίο του Περ. Α. Αργυρόπουλου, *Απομνημονεύματα*, τ. Α', Αθήνα: Εκδόσεις Αντωνιάδη, 1970).

“CHRONIKA”

Edition of the Central Board of Jewish Communities in Greece
36, Voulis str., 105 57 Athens, Greece, Tel.: ++30-210-32 44 315, fax: ++30-210-33 13 852
e-mail: hhkis@ath.forthnet.gr Web site: www.kis.gr

Summary of Contents of Issue 237, vol. 35 • July - September 2012

- ✓ In the leading article, entitled **The Threat**, the Central Board of Jewish Communities in Greece explains that although it respects the decisions made by the people of Greece, it opposes the Golden Dawn organisation because it adopts neo-Nazi methodology in both its ideology and its management. The Golden Dawn's victory slogan, 'Blood, Honour, Golden Dawn' typifies this organisation's ideological stance.
- ✓ In a very interesting article entitled, **Greek Judeophobia in the Present Day: Negative Stereotypes and Ideology**, professor Andreas Pantazopoulos states, 'The fundamental change that has taken place in the nature of anti-Semitism in the last forty years has, generally speaking, been a switch from the 'Death to Jews' slogan to that of 'Death to Israel.' Anti-Semitism in Greece has responded dutifully to this change in anti-Semitic racial prejudice and has added some qualities of its own.'
- ✓ In a study entitled **The Culture of Folk Socialism in the Heart of the Jews of Thessaloniki**, Gila Hadar says that it was the socialist Jews of Thessaloniki more than anyone else who first brought socialist ideas into Greece, and looks at how socialist trends worked in the community life of the Jews of Thessaloniki in the 1920s.
- ✓ Alekos Raptis examines activities of the fascist **Three Epsilon** Association (3Es) in Ioannina (Epirus) that are detrimental to the local Jewish population.
- ✓ Facts and figures pertaining to the Jewish presence in Greece that were first published in newspapers are given again in this issue. They include information about **Jewish people in Epirus between 1881 and 1888, and Chalkida (Euboea) in 1920.**
- ✓ Readers letters include information about the **Jews of Chania** at the time of Venetian rule (1830) and criticism of falsehoods surrounding the **Protocols of the Elders of Zion** concoction.
- ✓ The issue ends with **book presentations.**

Translated from Greek by: *Kay-Elvina Sutton*

Cover illustration: *Yanina, steel engraving, C. Stanfield & E. Finden (London 1832).
From the calendar of the "Joseph and Ester Gani Foundation".*

ΧΡΟΝΙΚΑ זכרונות

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΕΚΔΟΤΗΣ: Ο Πρόεδρος του Κ.Ι.Σ. Δαυίδ Σαλιτέλ • ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ: Γραφείο Δημοσίων Σχέσεων
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΓΡΑΦΕΙΩΝ: Βουλής 36 • 105 57 Αθήνα Τηλ. 210 - 32.44.315-8
E-mail: hhkis@ath.forthnet.gr • Internet site: <http://www.kis.gr> • Κωδικός εντύπου: 3502
ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Μιχάλης Κύρκος, Υψηλάντου 25 Αθήνα, τηλ.: 210 - 72 18 421
Τα ευνοπόγραφα άρθρα εκφράζουν τις απόψεις των συγγραφέων τους.
Διανέμεται δωρεάν

